
ДЪРВО НА ДЕМОКРАЦИЯТА

ДОКЛАД

Съдържание

ДОКЛАД.....	1
Въведение:.....	3
Проучване на терен:	3
Демокрация и демократични ценности:	4
Изводи:.....	30
Расизъм и ксенофобия.....	30
Казуси, свързани с расизъм и ксенофобия:.....	36
Препоръки:	42
Изводи.....	44
Документално проучване.....	44
Древност (V-IV век пр.н.е.)	47
Период на Средновековието и Ренесанса (V-XV век).....	53
Просвещение и демократични революции (XII-XIII в.)	56
XIX и началото на XX век	61
Втората световна война и съвременност.....	67
Библиография.....	78

Въведение:

Целта на доклада „Дървото на демокрацията“ е да предостави информация за историята на демокрацията, както и за концепцията и перспективите на демокрацията във всяка страна партньор по проекта. Докладът се състои от два раздела: проучване на терен и документално проучване.

Чрез раздела за проучване на терен всички страни партньори (България, Естония, Ирландия, Кипър, Португалия и Турция) хвърлят светлина върху ситуацията по отношение на расизма, ксенофобията и дискриминацията, като изследват реални случаи от всяка страна. За проучванията на терен партньорите предоставиха онлайн въпросник на млади хора, младежки работници и младежки организации, чрез които респондентите бяха помолени да оценят нивото си на познаване на общите ценности на ЕС, както и да споделят своите гледни точки и опит по отношение на расизма, ксенофобията и дискриминацията.

Вторият раздел на доклада се базира на информацията от документалното проучване, предприето от партньорите. Неговата цел е да предостави информация за различните периоди от историята на развитието на демокрацията до днес. Изследваните исторически периоди включват:

- Древност (V-IV век пр.н.е.)
- Период на Средновековието и Ренесанса (V-XV век)
- Просвещение и демократични революции (XII-XIII в.)
- XIX и началото на XX век
- Втората световна война и съвременност

Проучване на терен:

Методология:

За целите на проучването на терен в рамките на проекта беше разработен онлайн въпросник за оценка на опита и знанията на младите хора и младежките работници по отношение на демократичните ценности и въпросите, свързани с дискриминацията, расизма и ксенофобията в страните партньори: България, Естония, Ирландия, Кипър, Португалия и Турция. Въпросникът беше внимателно разработен, така че да включва редица въпроси - от такива с избор между няколко отговора до такива с отворен отговор, които целят да съберат както количествени, така и качествени данни. За да се гарантира всеобхватност и точност, въпросникът беше преведен на езиците на всички страни партньори, участващи в проекта. След това анкетата беше разпространена чрез различни онлайн платформи и мрежи, насочени към младите хора и младежките работници. Отговорите бяха събрани за определен период от време и впоследствие анализирани, за да се установят тенденции и модели. Качествените отговори бяха анализирани тематично, за да се получи по-задълбочен поглед върху личните преживявания и гледни точки. Тази методология улесни цялостното разбиране на ангажираността на участниците с демократичните принципи и техния опит с

дискриминацията, расизма и ксенофобията, като предостави ценни данни за целите и резултатите на проекта.

Брой и профил на респондентите:

Чрез социални медии и по имейл бяха достигнати повече от 385 души и организации от целевата група, като бяха събрани общо 65 отговора. По-конкретно, Кипър, България, Естония и Ирландия събраха по 10 отговора, Португалия - 11 отговора, а Турция - 14 отговора.

Възрастта на респондентите беше в следните групи: 18-24 години, 24-25 години, 26-30 години и 30+ години. В случая с Кипър по-голямата част от участниците бяха в диапазона 24-25 и 26-30 години, а останалите бяха на възраст над 30 години, докато в Естония повечето респонденти бяха в групата 30+, като същевременно имаше и респонденти от групата 26-30 години и малка част от респондентите от групата 18-24 години. Подобно на Естония, в Португалия мнозинството от респондентите са над 30 години, както и има значителен брой отговори от възрастовата група 26-30 години. Принос има и възрастовата група от 18 до 24 години. Интересно е, че и в случая на Ирландия възрастовата група над 30 години е била най-значима, следвана от възрастовата група 18-24 години и накрая от възрастовата група 26-30 години. За разлика от тях, по-голямата част от респондентите в България принадлежат към възрастовата група 18-24 години, следвана от възрастовата група 24-25 години и след това с подобен принос от възрастовите групи 26-30 и 30+ години. По подобен начин в Турция по-голямата част от респондентите принадлежат към възрастовата група 18-24 години, а останалите - към възрастовата група 30 и 30+ години. Въз основа на горепосочената информация е изключително важно да се види цялостната перспектива от всички страни партньори, тъй като са участвали респонденти от всички възрастови групи, което осигурява всеобхватност на данните.

Както беше споменато по-горе, респондентите от всички страни партньори бяха помолени да оценят нивото си на познания относно общите ценности на ЕС, които включват: човешкото достойнство, свободата, демокрацията, равенството, върховенството на закона и правата на човека, като също така споделиха своята гледна точка за тези ценности. След това участниците бяха помолени да споделят мнението си за съществуването на расизъм, дискриминация и ксенофобия в Европа, като за съжаление болшинството респонденти от всички страни партньори споделят, че според тях тези явления все още съществуват. Различни участници споделиха, че са били жертва или са станали свидетели на расизъм и/или дискриминация, докато тези, които се чувстваха комфортно, споделиха своите истории. Всички отговори бяха анонимни, което гарантира, че участниците се чувстват комфортно при споделянето на отговорите си.

Демокрация и демократични ценности:

Този раздел ще включва информацията относно нивото на познания на респондентите за демокрацията и демократичните ценности, както и описание на това, което според тях представляват ценностите на ЕС.

Смятате ли, че съществуването на демокрацията и демократичните ценности са важни за благосъстоянието на едно общество?

Респондентите бяха попитани дали смятат, че съществуването на демокрацията и демократичните ценности са важни за благосъстоянието на едно общество. Почти всички участници се съгласиха с това твърдение, като само един човек не беше съгласен. По-конкретно в 5 от 6-те държави партньори всички анкетираните отговориха с „ДА“, докато в една държава партньор повечето анкетираните отговориха с „ДА“ и само един с „НЕ“. Така общо 98,5 % от анкетираните се съгласиха с важността на съществуването на демокрацията и демократичните ценности за благосъстоянието на едно общество, докато само 1,5 % от анкетираните не са съгласни с това твърдение.

Запознати ли сте с демократичните ценности на ЕС?

След това участниците бяха попитани дали са запознати с демократичните ценности на ЕС. Във всяка страна партньор бяха събрани следните отговори:

- В Кипър 70 % от анкетираните посочиха, че са запознати с общите ценности на ЕС, а 30 % не са запознати с тях.
- В Естония 50 % от анкетираните посочиха, че са запознати с общите ценности на ЕС, докато 50 % не са запознати с тези ценности.
- В Португалия 100 % от анкетираните изразяват мнение, че са запознати с демократичните ценности.
- В Ирландия 60 % от анкетираните посочват, че са запознати с общите ценности на ЕС, а 40 % не са запознати с тях.
- В България 60 % от анкетираните посочват, че са запознати с общите ценности на ЕС, а 40 % не са запознати с тях.
- В Турция 71,4 % от анкетираните посочват, че са запознати с общите ценности на ЕС, докато 28,6 % не са запознати с тях.

Въз основа на горепосочените отговори общо 69,2 % от респондентите посочват, че са запознати с общите ценности на ЕС, докато 30,8 % не са запознати с тях. Въпреки че по-голямата част от респондентите са наясно с демократичните ценности на ЕС, доста голям процент от тях изразяват мнение, че не са наясно с тях.

Моля, посочете нивото на познания, които имате за следните демократични ценности на ЕС (1- ниско, 5 много високо)

Участниците бяха помолени да оценят нивото на познанията си по отношение на общите ценности на ЕС. Ценностите включват: човешко достойнство, свобода, демокрация, равенство, върховенство на закона и права на човека. По-долу са представени резултатите на анкетираните по държави партньори.

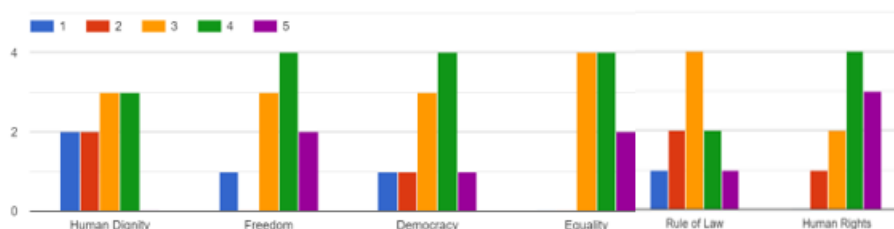
Кипър

	1 (ниско)	2	3	4	5 (високо)
Човешко достойнство	30%	10%	40%	-	20%
Свобода	10%	-	10%	10%	70%
Демокрация	10%	-	10%	20%	60%
Равенство	10%	-	10%	30%	40%
Върховенство на закона	20%	-	20%	30%	30%
Права на човека	10%	-	10%	20%	60%

Както се вижда в таблицата по-горе, в случая на Кипър респондентите вече имат определено ниво на познания относно общите ценности на ЕС.

Естония

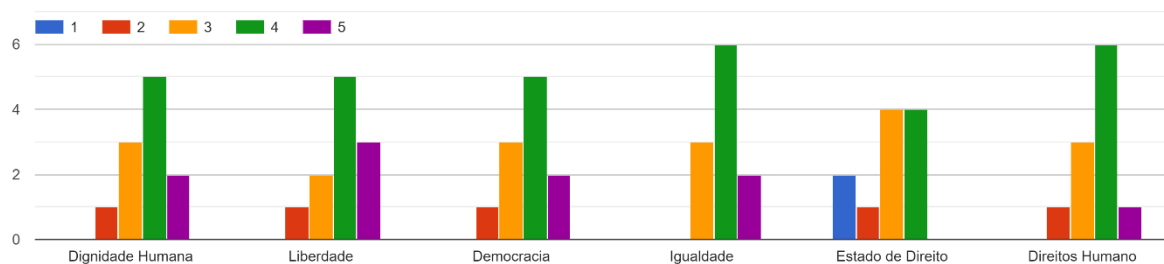
Please provide the level of knowledge you have on the following EU democratic values (1- low, 5 very high)

В случая на Естония повечето от анкетираните са по-запознати с ценностите свобода, демокрация, равенство и права на човека.

Португалия

Indique o nível de conhecimentos que tem sobre os seguintes valores democráticos da UE (1 baixo, 5 muito elevado)

Тъй като всички участници са отговорили положително на въпросите за значението на демокрацията и познаването на демократичните ценности на ЕС, това предполага колективно признаване и одобрение на демократичните принципи както на национално, така и на международно равнище в рамките на изследваната група. Като личности, ценящи демокрацията, респондентите най-вероятно проявяват социално прогресивна ориентация, като подкрепят политики и инициативи, които насърчават приобщаването, правата на човека и социалната справедливост. Разбирането на характеристиките на демокрацията в рамката на ЕС осигурява ценен контекст за тълкуване на отговорите на проучването.

Ирландия

Ценност на ЕС	Средно ниво на познание	Изводи за нивото на познание
Човешко достойнство	3	Оценките на респондентите показват смесено ниво на познания, което клони към средното. Съществува значителен диапазон от отговори, които показват различна степен на познаване.
Свобода	3.3	Подобно на „Човешко достойнство“, оценките на респондентите показват смесено ниво на познания, с малко по-високо средно ниво на познание за ценността „Свобода“.
Демокрация	3.3	Разбирането на демокрацията от страна на респондентите също е на различно ниво, с комбинация от средни и високи оценки.
Равенство	2	Общото ниво на знания изглежда е пониско, като повечето отговори попадат в диапазона от ниско до средно ниво.
Върховенство на закона	2.75	Оценките на респондентите показват умерено ниво на познания, разпределени в категориите „ниско“, „средно“ и „високо“.
Права на човека	3.67	Респондентите посочват относително по-високо ниво на познания по отношение на правата на човека, като по-голямата част от отговорите попадат в категорията „високо“.

Въз основа на горепосочените отговори се вижда, че в ирландския контекст е налице адекватно ниво на познание, като ценността „Права на човека“ е най-познаваната ценност на ЕС, следвана от „Демокрация“ и „Свобода“.

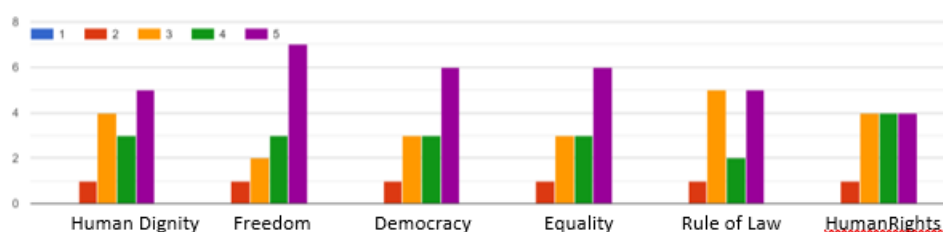
България

Ценност на ЕС	Ниво на познание
Човешко достойнство	40% от анкетираните декларират сравнително ниско ниво на познание (2 от 5), а 30% - високи познания (5 от 5). 10% са избрали варианти 1, 3 и 4 от 5.

Свобода	Тук отговорите са разнообразни, тъй като 30% са избрали нива 2, 4 и 5 от 5, което все пак означава, че преобладаващите отговори показват сравнително висока оценка на собствените знания на респондента за свободата.
Демокрация	30 % от анкетираните са избрали ниво 2 от 5, а други 30 % са избрали ниво 5 от 5, което показва, че групата е доста разнообразна, с различни възприятия за собствените си знания по темата, вариращи от ниски до високи.
Равенство	30 % от анкетираните са посочили ниво 1, което е най-ниското ниво на възприемане на знанията по темата, докато 20 % са избрали опцията 2 от 5, други 20 % са в средата (3 от 5), а 20 % са декларирали най-високо ниво на знания (5 от 5).
Върховенство на закона	50 % от анкетираните са посочили ниско ниво на познания по тази тема (1 от 5), а 20 % са заявили високо ниво на познания (5 от 5). Другите варианти са избрани от по 10% от анкетираните.
Права на човека	30 % от анкетираните посочват ниско ниво на познания по темата (1 от 5), 20 % са в средата (3 от 5), а други 20 % декларират високо ниво на познания (5 от 5).

Въз основа на горепосочените отговори се вижда, че в българския контекст е налице адекватно ниво на познаване на общите ценности на ЕС.

Турция

Human Dignity- Freedom- Democracy- Equality- Rule of Law- Human Rights

1:0-0-0-0-0-0

2:1-1-1-1-1-1

3:4-2-3-3-5-4

4:3-3-3-3-2-4

5:5-7-6-6-5-4

В случая на Турция се наблюдава високо ниво на познания сред респондентите, като свободата се оказва най-познаваната обща ценност на ЕС, следвана от демокрацията и равенството.

Въз основа на отговорите си по-горе, моля, представете кратко описание на демократичните ценности на ЕС

В този раздел участниците бяха помолени да представят кратко описание на всяка една от общите ценности на ЕС. По-долу са представени описанията на общите ценности на ЕС въз основа на отговорите от всяка държава партньор.

Човешко достойнство

В този раздел е предоставена информация за отговорите на респондентите на въпроса какво означава за тях човешкото достойнство. Описанията са разделени по държава партньор.

Кипър

Когато бяха помолени да опишат човешкото достойнство, участниците изразиха мнение, че тя е част от Хартата на основните права на ЕС, спомената в глава 1, в която се посочва, че човешкото достойнство е ненакърнимо, трябва да се зачита и защитава. От решаващо значение е всеки да се отнася с уважение, независимо от неговия произход (т.е. религия, етническа принадлежност, пол и т.н.). Важно е и да не се унижава човешкото достойнство на дадена личност поради някоя от нейните характеристики или особености. Всички ние трябва да се чувстваме уважавани и ценени. Взаимното уважение може да се разглежда като пример за човешко достойнство.

Естония

В резултат на проучването се очертаха няколко ключови момента по отношение на човешкото достойнство. Участниците изтъкнаха значението на достъпа до стоки от първа необходимост като течаща вода и подслон, както и на това всички хора да бъдат третирани с достойнство и уважение. Тези аспекти са много важни за поддържане на човешкото достойнство в обществото. Има съгласие между респондентите относно ценностите и правата на всяко човешко същество, включително защитата от накърняващи достойнството поведения. Участниците подчертаха тясната връзка между човешкото достойнство и правата на човека, и наблегнаха на ролята на ЕС за насърчаване и защита на тези права. Респондентите подчертаха също така значението на самоуважението, дисциплината и придържането към личните ценности като важни аспекти на човешкото достойнство.

По-конкретно отговорите включваха:

Правото на течаща вода и подслон.

Да се отнасят към вас с уважение.

Присъщата стойност и права на всеки човек. Защита от нечовешко или унижително отношение.

Уважение към човечеството.

Човешкото достойнство е тясно свързано със зачитането на правата на човека. ЕС набляга на защитата и насърчаването на правата на човека като ключов аспект на своята идентичност.

Човешкото достойнство е свързано с уважението към всеки човек и неговите права.

Човек, който има уважение към себе си и към другите, чието мнение се изслушва и се взема под внимание.

Уважение към себе си и към ценностите.

Португалия

Отговорите на въпроса относно нивото на познаване на демократичната ценност на ЕС "човешко достойнство" отразяват като цяло положително и информирано разбиране сред участниците. Мнозинството от анкетиранияте дават оценки в средния и високия диапазон, което предполага значителна информираност за този демократичен принцип. Респондентите подчертават ангажимента на ЕС да постави човешкото достойнство в центъра на своите политики. Те разбират, че ЕС признава и защитава присъщите права и стойност на всеки човек, независимо от фактори като произход, раса, пол, религия или сексуална ориентация. Споменаването на Европейската конвенция за правата на човека и политиките в социалната сфера показват разбиране на многостранния подход за гарантиране на правата на човека.

Ирландия

Позитивни описания:

- *„Всеки човек трябва да бъде уважаван, а човешкото достойнство включва признаване и спазване на правата и отговорностите на хората.“*
- *„Гражданите имат право да живеят и работят при достойни условия.“*
- *„Всеки човек има присъщо достойнство и трябва да бъде защитаван и уважаван“.*
- *„Човешкото достойнство включва уважение и защита към всеки човек, който е уникален и има своя собствена уникална история.“*
- *„Достойнството на човека е ключово за правилното функциониране в обществото“.*
- *„Човешкото достойнство е не само основно право само по себе си, но е и самият фундамент на основните права.“*
- *„Това е начинът, по който се отнасяме към хората с уважение.“*

Несигурност и неяснота в отговора:

- *„Не съм сигурен, съжалявам.“*
- *„Не съм много наясно.“*

Общ коментар:

- *„Основава се на благосъстоянието на човечеството.“*

България

- *Характеристика на човека, живеещ в демократично общество, която определя неговата значимост и личност.*
- *Поведението на човека.*
- *Самочувствието на човека се основава на определени достойнства и самооценка.*
- *Чувство на гордост, основано на притежаването на позитивни качества.*
- *Всеки човек има право на достойнство, което означава, че никой няма право да го потъпква. Това означава, че нямам право да унижавам друг човек по какъвто и да е начин.*
- *Достъп до основни права.*
- *Дом, храна, образование и здраве като основни потребности, които са посрещнати за всеки индивид.*
- *Присъща ценност и уважение към всеки човек.*
- *Всяко човешко същество има присъща ценност в себе си, която не може да бъде поставена под въпрос от никакъв закон или процедура (напр. поради тази причина смъртното наказание не е разрешено в рамките на ЕС).*

Като цяло, резултатите от проучването показват, че респондентите разбират човешкото достойнство по различен начин, както от индивидуална, така и от обществена гледна точка. Те признават достойнството като основно право, присъщо на всеки човек, и подчертават значението на зачитането и спазването на това право във всички аспекти на живота.

Турция

- *“Да имаш собствена свободна воля.”*
- *„Достойнството на човечеството зависи от равенството, заслугите и свободата.“*
- *“Принуждаване да не се извършва поведение, считано от обществото за пониско и неприемливо от общото положение на човечеството.”*
- *“Онур е само име.” (Достойнство се превежда като “онур” на турски език и може да се използва като име в Турция)*
- *„Да не потискаме хората, да не правим класификации.“*
- *„Независимо от различията като раса, език, религия или пол, то изразява специалната и ценна природа на хората просто защото са хора.“*
- *„Всеки човек е ценен.“*
- *„След раждането, независимо от каквото и да било, човек има право на човешко достойнство без дискриминация.“*

Отговорите разкриват последователно разбиране за човешкото достойнство, основано на индивидуалната автономия и присъщата стойност. Те подчертават значението на свободата от обществените ограничения и стремежа към равенство, като гарантират, че всички хора са ценени и уважавани просто заради тяхната човешка същност. Включването на името „Онур“ демонстрира културно нюансирано разбиране на концепцията, докато акцентът върху достойнството, съществуващо от раждането, засилва неговата универсалност.

Коментари:

Дефиницията на ЕС за ценността „човешко достойнство“ е следната:

„Човешкото достойнство е неприкосновено. То трябва да бъде зачитано, защитавано и представлява истинския фундамент на основните права.“

Въз основа на отговорите от всички страни партньори се вижда, че респондентите имат сходни възгледи относно определението за човешко достойнство. Те заявяват, че всеки индивид трябва да бъде уважаван, независимо от произхода и характеристиките си, както и че човешкото достойнство е право на всяка личност.

Свобода

В този раздел е представена информация за това, което респондентите са отговорили на въпроса какво означава за тях свободата. Описанията по-долу са разделени по държава партньор.

Кипър

Свободата е изключително важна, тъй като всеки човек трябва да има възможността да решава сам за себе си. Респондентите са наясно със свободата на избора, изразяването, религията, словото, събранията и половата идентичност. Участниците също така подчертават, че е важно да има както понятие „свобода да“, така и „свобода от“, като например свобода от принудителен труд и робство.

Естония

Респондентите подчертават голямото значение на различните свободи, включително свободата на словото, религията, изразяването на мнение и особено свободата на избор. В отговорите се казва, че е жизненоважно да се създаде среда, в която хората да могат да се изразяват свободно, но с уважение, и правата им да бъдат защитени. От гледна точка на ЕС свободата се свързва и с измеренията на политическата и икономическата свобода. Не на последно място, това е автономията на индивидите да вземат решения за своя живот, включително работа, образование и лични въпроси.

По-конкретно отговорите включваха:

Свобода на словото, религията, информацията, изразяването.

Създаване на среда, в която хората могат да се изразяват свободно, защита на индивидуалните права.

Свобода на движение и избор.

Понятието за свобода в контекста на ЕС обхваща различни измерения като свобода на движението, политическа свобода и икономическа свобода.

Свободата е място, където няма затворник и роб.

Възможността да вземаш решения за своя живот във всички аспекти.

Да избираш работата, образованието и личния си живот.

Да избираш живота, който желаеш.

Португалия

Участниците като цяло демонстрираха солидно разбиране на демократичната ценност на ЕС - свободата, като оценките им бяха предимно в средния и високия диапазон. Участниците признаха ангажимента на ЕС да насърчава свободата, като признаха статута ѝ на основно право, залегнало в Хартата на основните права. Те също така подчертаха укрепването на свободата чрез придържане към Европейската конвенция за правата на човека. Анкетирания бяха запознати с насърчаването на свободата в Португалия от страна на ЕС както чрез принципи, така и чрез правни инструменти. Те отбелязаха политиките, насочени към гарантиране на свободата на изразяване, движение и граждански права на национално равнище.

В обобщение, участниците демонстрираха нюансирано разбиране на демократичната ценност на ЕС „Свобода“, признавайки нейната правна основа, практическо прилагане и широко отражение върху индивидуалната и колективната автономия.

Ирландия

Цялостно разбиране на понятието:

- *„Свобода на мисълта, изразяването на мнение, религията и информацията.“*
- *„Свобода на изразяване, свобода на себе си, свобода на словото, свобода на религията, свобода на движението, свобода на сдружаването, свобода на информацията.“*
- *„Свободата е силата да действаш, да мислиш и да изразяваш мнението си, както искаш.“*
- *„Всеки човек трябва да има правото да се чувства свободен и да действа свободно.“*
- *„Да бъдеш свободен, означава свобода на словото.“*

Социална и глобална перспектива:

- *"Европейците имат право на определено ниво на свобода, включително в религията и сексуалността."*
- *"Световният мир, особено в днешно време, е нещо, което не подлежи на съмнение и трябва да съществува."*

Споменаване на историческия контекст:

- *"Въз основа на историческите факти, свободата винаги е била ограничена."*

България

- *Правото да изразяваш лично мнение, да пътуваш и се движиш без граници по света, да избираш къде и с кого да живееш.*
- *Колко комфортно се чувства човек при изразяването на своето мнение.*
- *Правото на избор.*
- *Липсата на ограничения върху изразяването и прилагането на личните принципи, морал и ценности на всеки човек.*
- *Всеки човек има право на свобода в своите действия - свобода на действие, движение, реч и мисъл. Но ако действията на даден човек нарушават закона, той трябва да бъде наказан.*
- *Правото на себеизразяване. Свободата да се наслаждаваш на своята култура, реч, сексуалност, полова идентичност и т.н.*
- *Осигуряване на свобода на движение, изразяване и мисъл за всички граждани в рамките на ЕС.*
- *Всеки човек се ражда свободен и има право, например, да изразява своите идеи и да се движи свободно в рамките на ЕС.*

Респондентите идентифицират някои ключови аспекти на свободата, като свободата на изразяване, свободата на избор, универсалния характер на свободата и нейната присъща същност, както и правните граници на свободата. Като цяло резултатите от анкетата подчертават многообразния характер на свободата, обхващащ различни аспекти като изразяване, избор, законност, универсалност и присъщи права. Респондентите демонстрират нюансирано разбиране за свободата като основен принцип в демократичните общества, който е съществен за индивидуалното изпълнение и колективното благополучие.

Турция

- *„Да не ограничаваме хората да изразяват своите възгледи и мисли.“*
- *„Начинът, по който хората живеят както искат, без да засягат другите.“*
- *“Започва се със свободата на живот и след това се увеличава. Това е способността на човек да се държи както желае, без да пречи на другите.“*
- *„Не можем да излизаме вечер заради сирийците.“*
- *„Всеки човек е отговорен за собствения си избор и за това, че живее живота си.“*
- *“Индивидите имат право да живеят свободно, като зачитат правата на другите, да изразяват себе си и да вземат решения, без да бъдат подлагани на външна принуда.“*

- „Свободата е основно право.“
- „Всеки човек има право на свобода на изразяване и трябва да може да изразява себе си без намеса от страна на държавните органи.“

Тези отговори показват многостранно разбиране за свободата. В основата ѝ стои правото на свободно изразяване на мнение, като се подчертава значението на откритата комуникация и избягването на ограниченията на гледните точки. Появява се и концепцията за отговорна свобода, като участниците признават необходимостта да се избягват действия, които нарушават свободата на другите. Интересният отговор „Не можем да излизаме вечер заради сирийците.“ подчертава потенциалните ограничения на свободата в реални ситуации, като подчертава продължаващия разговор около балансирането на индивидуалните свободи с общественото благополучие, като в същото време отново засяга темата за расизма и ксенофобията. И накрая, няколко отговора подчертават свободата като основно право, особено свободата на изразяване без външен натиск.

Коментари:

В определението на ЕС за ценността на свободата се посочва:

„Свободата на движение дава на гражданите правото да се движат и пребивават свободно в рамките на Съюза. Индивидуалните свободи, като зачитане на личния живот, свободата на мисълта, религията, събранията, изразяването на мнение и информацията, са защитени от Хартата на основните права на ЕС.“

Във основа на събраните отговори участниците демонстрират високо ниво на осведоменост за основните аспекти на свободата, включително свободата на избор, изразяване, религия, слово, събиране и сексуална идентичност. Изключително важно е всеки човек да бъде приет и да му се даде възможност да се себеизразява, като упражнява тези свободи в пълна степен - основно право, което следва да бъде всеобщо признато и подкрепяно.

Демокрация

В този раздел ще бъде предоставена информация за това, което респондентите са отговорили относно значението на демокрацията за тях. Описанията по-долу са разделени по държава партньор.

Кипър

Демокрацията е концепция, при която населението на дадена страна управлява чрез избиране на представители във основа на гласуване. Някои от елементите, които се приписват на демокрацията, включват представителство на нуждите на мнозинството, право на глас, свобода на събранията, както и свобода на сдружаване. Други елементи,

свързани с демокрацията, които участниците споменават, са: уважение, толерантност, свобода на словото, религия, гражданство и др.

Респондентите споделят допълнителна информация относно познанията си за демокрацията, която включва правото на демократичен избор, политическото тяло, в което народът има власт, правото на глас и мнение, политическата свобода и изразяване, както и правото да се гласува и да се търси отговорност от управляващите органи/лица.

Естония

Констатациите относно демокрацията подчертават значението на демокрацията и участието на гражданите в управлението. Сред общото разбиране за демокрация е правото да се гласува и да се избират представители, което гарантира, че гласът на мнозинството е отразен в процеса на вземане на решения. Демокрацията се разглежда и като система, в която гражданите имат свободата да споделят мнения и да участват във формирането на политиките, които ги засягат. В крайна сметка демокрацията се разглежда като път към мирен и хармоничен живот, при който хората имат значителна роля в оформянето на своите общности.

По-конкретно отговорите на респондентите включват:

Управление на мнозинството при гласуване.

Правото на глас при избора на държавни служители.

Гражданите имат право да избират представители в различни институции, включително в Европейския парламент. Избраните представители вземат решения от името на гражданите, като гарантират, че волята на народа е отразена при формирането на политиките.

Политически термин, използван за отчитане на гласа на мнозинството.

Представителни избори.

Демокрацията е политическа система, при която решенията се вземат от мнозинството.

Възможността да имаш свободата да споделяш мнения и да участваш във вземането на решения, които те засягат като личност.

Трудно за обяснение с думи. Когато можеш да избираш политици за свои представители, но те обслужват нуждите на гражданите и вземат решения по демократичен начин, без лично облагодетелстване, а за общо благо.

Силата на гражданите да живеят в мир и с любов.

Португалия

Участниците демонстрират разбиране на понятието демокрация, като повечето от тях дават средна до висока оценка на собственото си познание за термина. Те споделят, че според тях ЕС насърчава демокрацията в Португалия чрез правни инструменти и принципи. Те също така изтъкват ангажимента към върховенството на закона, участието на гражданите и съблюдаването на демократичните принципи, включително правата на човека, свободата на печата, независимостта на съдебната власт и провеждането на свободни и честни избори. Демокрацията е възприета като основен стълб на ЕС, като важните решения се вземат по демократичен и представителен начин. Това отразява

разбирането за основополагащата роля, която демокрацията играе в идентичността на ЕС.

В няколко отговора се споменава, че решенията в ЕС се вземат чрез гласуване, като се подчертава универсалното право на хората да участват в демократичния процес. Отговорите като цяло показват информираността на участниците по отношение на демократичните принципи, залегнали в основата на Европейския съюз.

Ирландия

Основни принципи:

- *„Право на глас“.*
- *„Страните в ЕС трябва да избират правителствата си демократично и решенията в ЕС трябва да се вземат по този начин.“*
- *„Демокрацията е система на управление, при която членовете на правителството се избират от цялото население на дадена страна.“*
- *„В ЕС демокрацията е високо ценена, което означава, че хората имат право на глас за това кой е техният лидер.“*

Гражданско участие и права на човека:

- *„Гласуването и участието на гражданите в процеса на вземане на политически решения“.*
- *„Способност за зачитане на правата на човека.“*

Критична оценка:

- *„Демокрацията, когато работи добре, е много полезна за обществото и свободното изразяване на гражданите.“*
- *„В днешно време демокрацията покрива единствено интересите на световния елит.“*

България

- *Да дадем шанс на всички.*
- *Правото да участвате в политическите решения за това коя партия ще ръководи страната, в която живеете.*
- *Насърчаване на политическа система, в която гражданите имат право да участват в процесите на вземане на решения.*
- *Политическа система, в която политическата власт се легитимира чрез избори с различна степен на политическо участие на гражданите.*
- *Политическа идеология, характеризираща се с равенство на гражданите в обществото, които свободно и равноправно гласуват по общите закони.*
- *Да имаш право да бъдеш изслушан.*
- *Правителството разчита на гласа на народа.*
- *Право на глас при избора на ръководни органи в нашето общество.*
- *Това е правото на обществото да направи своя избор чрез гласуване.*

Резултатите от проучването показват сравнително добро разбиране на демокрацията от страна на респондентите, което включва принципи като политическо участие, равенство, свобода, представителство и легитимност на управлението чрез избори. Тези отговори отразяват признаването на демокрацията като основна рамка за гарантиране на правата и участието на гражданите в оформянето на техните общества.

Турция

- *„Изборът на държавен лидер от гражданите.“*
- *„Значението на волята и мислите на нацията.“*
- *„Прилагане на многопартийни избори с участието на различни лица.“*
- *„Печелившият избор беше отложен.“ (критика)*
- *„Индивидите трябва да могат да се възползват от ръководните органи по начин, защитен от законите.“*
- *„В страните от ЕС хората свободно правят своя избор.“*
- *„Мнозинството определя управлението, а за да се повиши нивото на благосъстояние, хората определят управлението.“*

Тези отговори показват различни нива на разбиране на демокрацията. Някои от тях се фокусират върху основни аспекти като участието на гражданите в избора на лидери („Избор на държавния лидер от гражданите“, „В страните от ЕС хората свободно правят своя избор“). Други подчертават значението на представянето на волята на народа („значение на волята и мислите на нацията“, „мнозинството определя управлението“). Интересно е, че един от отговорите („прилагане на многопартийни избори с участието на различни лица“) навлиза в спецификата на избирателните системи. Критична гледна точка се очертава с коментара „Печелившите избори бяха отложени“, като се подчертават потенциални недостатъци на демократичните процеси в Турция. И накрая, един отговор („индивидите трябва да могат да се възползват от ръководните органи“) насочва към отговорността на демократичните правителства да служат на хората.

Коменари:

Дефиницията на ЕС за демокрацията е следната:

„Функционирането на ЕС се основава на представителната демокрация. Европейският гражданин автоматично се ползва с политически права. Всеки пълнолетен гражданин на ЕС има право да се кандидатира и да гласува на избори за Европейски парламент. Гражданите на ЕС имат право да се кандидатира и да гласуват в страната си на пребиваване или в страната си на произход.“

Както е споделено от респондентите, чрез демокрацията всеки човек трябва да има право да гласува и да участва пряко или непряко в политическите явления в своята страна. Подчертано е също така как Европейският съюз поставя акцент върху концепцията за демокрация.

Равенство

В този раздел представя информация за това, което респондентите са отговорили по отношение на това какво означава за тях равенството. Описанията по-долу са разделени по държава партньор.

Кипър

Равенството е описано като концепция, свързана с принципите, че не трябва да има пряка или непряка дискриминация въз основа на етнически произход, пол, религия, увреждане, възраст, сексуална ориентация, умения и т.н. Участниците подчертават, че трябва да има равни права, отношение и възможности за всички в обществото, включително възможности за заетост. Друга гледна точка към ценността на ЕС - равенство - включва равенство между държавите членки на ЕС и това, че всички граждани на ЕС следва да се ползват от същите права в ЕС, живеейки в своята страна.

Естония

Равенството се разглежда като ангажимент за недискриминация, при който всички са третирани еднакво, независимо от пола, расата, религията, икономическия произход и други фактори сред младите естонци. Необходимо е да се осигурят равни възможности за образование, кариера и достъп до работни места, независимо от пола или произхода, както и като цяло справедливо отношение във всички сфери на обществения живот.

По-конкретно отговорите включват:

Равенство между половете и малцинствените групи.

Равенство независимо от пол, полова принадлежност, сексуална ориентация, раса, религия.

Недопускане на дискриминация, основана на раса, пол, етническа принадлежност, религия, увреждане, възраст или сексуална ориентация.

Еднакво зачитане на всички без значение от пола и т.н.

Защита от дискриминация.

Равни права за всички граждани пред закона.

Възможност за предоставяне на равни възможности на всички и защита на хората от дискриминация.

Въпреки пола, цвета на кожата и религията, възможността на хората да се ползват с еднакви възможности.

Достигане до възможности въз основа на умения, а не на пол и т.н.

Достъп до работа, кариера и образование независимо от произхода, пола.

Португалия

Участниците като цяло показват, че добре разбират демократичната ценност на ЕС - равенството, като повечето от тях дадоха оценка 4 от 5. Участниците подчертават ангажимента на ЕС да насърчава равните възможности и третиране на всички лица, независимо от техния пол, етнически произход, увреждане, сексуална ориентация или

други характеристики - „Равенство на правата и възможностите за всички граждани, независимо от техния пол, етнически произход, религия или други лични характеристики.“, „Отхвърляне на дискриминацията, основана на фактори като пол, раса или религия, и стремеж да се създаде общество, в което всички лица се ползват с равни възможности и третиране“. Това отразява разбирането за усилията на ЕС за създаване на справедливо и приобщаващо общество. Участниците разбират целта на ЕС да премахне дискриминацията чрез антидискриминационно законодателство и инициативи, насочени към намаляването на социалните и икономическите различия.

Участниците лаконично заявяват, че равенството се изразява в еднакво отношение към всички, независимо от това кои са те, като подчертават принципа на справедливост и безпристрастност. Участниците демонстрират и нюансирано разбиране на демократичната ценност на ЕС - равенство - като признават нейния широк обхват, значението на премахването на дискриминацията и стремежа за създаване на общество, в което всеки се ползва от равни права и възможности.

Ирландия

Равенство между половете и малцинствата:

- *„Равни права на мъжете и жените“.*
- *„В момента се предприемат действия за установяване на равенство между половете, расите и малцинствата.“*
- *„Равнопоставеното третиране на хората, независимо от тяхната раса, пол, сексуална ориентация, религия, възраст и увреждания.“*

Равно третиране и възможности:

- *„Равенството е свързано със състоянието на равнопоставеност и еднакво третиране по отношение на правата и възможностите.“*
- *„От хората от всичкилове, религии, раси и т.н. се очаква да имат същите права като всички останали.“*
- *„Възможността да имаш равенство във възможностите.“*

Принудително съществуване и реалност:

- *„Равенството трябва да съществува във всички сфери.“*
- *„Хората имат равни права без значение от пола, расата и т.н.“*
- *„Никога няма да можем да постигнем реално равенство. Човешкият манталитет винаги се стреми да се покаже.“*

България

- *Хората се възприемат като равни, независимо от техния език, националност, принадлежност, раса, пол.*
- *Не се чувстваме маловажни.*
- *Недискриминация между хората във всяко отношение.*
- *Приравняване на различните човешки касти с цел стандартизиране на хората.*
- *Моето разбиране за равенство е свързано най-вече с равенството пред закона - всеки човек има равни права с останалите. Тоест, независимо от произхода или социалната класа, всеки е равен пред закона.*
- *Няма дискриминация.*
- *Равнопоставеност между мъжете и жените в икономически и социален аспект, включително работа, собственост, закони, права и т.н.*
- *Насърчаване на равните възможности и третиране на всички, независимо от пола, расата или други характеристики.*
- *На теория всички граждани са равни, независимо от тяхната възраст, сексуална ориентация, етническа принадлежност, религия. Трябва да кажа обаче, че това не е вярно на практика.*

Резултатите от проучването подчертават ангажимента към принципа на равенство и изтъкват значението на преодоляването на дискриминацията и различията за създаването на по-приобщаващо и справедливо общество. Те отразяват разбирането, че равенството се простира отвъд правните рамки, за да обхване по-широки социални, икономически и културни измерения, и подчертават необходимостта от постоянни усилия за насърчаване на равенството и борба с дискриминацията във всичките ѝ форми.

Турция

- *„Свободата да имаш равни права.“*
- *„Неутрализиране на значението на цвета на кожата, расата, пола и т.н.“*
- *„Равно третиране на всички пред закона.“*
- *„Бедните не са равни на богатите, например богатите плащат по-малко данъци.“*
- *„Независимо от пола.“*
- *„Всеки човек е равен пред закона независимо от раса, език, пол и т.н.“*
- *„Всеки човек има равни права.“*
- *„Забрана на расизма и зачитане на различията на всеки индивид без дискриминация по отношение на култура, език или религия.“*

Тези отговори предлагат различни аспекти на равенството. Някои от тях се фокусират върху правните аспекти (равенство пред закона), докато други засягат социалното

равенство (равни права, зачитане на различията) и икономическото равенство (справедливост в зависимост от обстоятелствата).

Коментари:

Дефиницията на ЕС за равенството е следната:

Равенството означава равни права за всички граждани пред закона. Принципът на равенство между жените и мъжете е в основата на всички европейски политики и е основа на европейската интеграция. Той се прилага във всички области. Принципът за равно заплащане за равен труд става част от Римския договор през 1957 г.

Респондентите във всички страни партньори се съгласяват с факта, че всички хора, независимо от техните характеристики, трябва да се радват на равенство в ежедневието си. По-конкретно участниците се фокусират върху елементи като етнически произход, пол, религия, увреждане, възраст, сексуална ориентация, икономически произход и др.

Върховенство на закона

В този раздел е представена информация за това какво смятат респондентите по отношение на това какво означава общата ценност „върховенство на закона“. Описанията по-долу са разделени по държава партньор.

Кипър

По отношение на концепцията на ЕС за върховенството на закона участниците дават различни отговори. Някои от тях споделят определението по отношение на правната рамка на ЕС и възможността да се обърнат към съда на ЕС, както и факта, че всички страни от ЕС функционират съгласно договорите и законите, подписани от всички членове на ЕС въз основа на Хартата на основните права на ЕС и Конвенцията за правата на човека.

Освен това някои участници смятат, че върховенството на закона е правило, което определя как хората трябва да се държат, тъй като законите съществуват в обществата и всеки трябва да ги спазва, в противен случай ще се сблъска със съответните последици, като по този начин понятието включва някои правила, които хората трябва да спазват. Важен елемент, подчертан от респондентите, е необходимостта всички да бъдат отговорни пред едни и същи закони и те да се прилагат за всички.

Естония

Респондентите вярват в справедливостта и върховенството на законите, които правителството и хората трябва да спазват, като имат равни права и отношение към всички. Един от важните елементи тук е, че младите естонци искат правна система, която да защитава основните права, и да гарантира, че извършването на нещо неправомерно има последствия. Важно е да има върховенство на закона, за да могат

хората да живеят в мир, без да си вредят един на друг, и да уважават правата и ценностите на другите.

По-конкретно отговорите включваха:

Невинен до доказване на противното.

Правителствата и държавите трябва да спазват законите, отнасящи се до тяхната страна, граждани и други държави.

Средства за осигуряване на справедливост, защита на основните права и поддържане на целостта на демократичното управление.

Правило, което се отнася за гражданите.

Равни права пред закона.

Правни системи, които осигуряват защита на основните права.

Всички (физически лица, управляващи, организации) трябва да спазват и уважават законите.

Среда, в която хората живеят в мир, без да си вредят взаимно, винаги в съответствие с общото зачитане на човешките права.

Когато някой прави нещо лошо, има последствия.

Общи ценности, за да могат хората да живеят в мир.

Португалия

Отговорите на участниците относно върховенството на закона се различават по степента на разбиране. Налице е общо разбиране за всеобхватния характер на върховенството на закона в ЕС, което включва зачитане на основните права, независимост на съдебната власт, прозрачност и участие на гражданите. Респондентите споменават важността на съблюдаването на върховенството на закона в ЕС и прилагането на мерки в случаи на системни нарушения, което показва, че са наясно с ангажимента на ЕС да запази основните демократични принципи. Някои участници подчертават основополагащата роля на върховенството на закона в правната и политическата организация на обществото, докато други се съсредоточават върху практическото му приложение, като например еднаквото третиране на всички лица пред закона.

Ирландия

Ограничена осведоменост:

- „Нямам представа.“
- „Не съм сигурен и за това - изобщо не съм запознат с правото на ЕС.“

Правна система и ограничения:

- „Страните в ЕС се управляват в рамките на установена правна система, която например предполага невинност до доказване на вината.“
- „Да се действа в рамките на ограничен набор от правила, определени от закона.“
- „Законът трябва да съществува навсякъде и да се прилага по отношение на всички граждани без изключение.“

Принципно управление и отчетност:

- *„Върховенството на закона е принцип на управление, при който всички лица, институции и организации, публични и частни, включително самата държава, са отговорни за законите, които са публично обявени, еднакво прилагани и независимо отсъждани, и които са в съответствие с международните принципи за правата на човека.“*
- *„Целта на закона е да предотврати нарушаването на правата на други хора от страна на отделни лица.“*
- *„Върховенство на закона, което се прилага към гражданите с международни закони, които утвърждават равенството и правата.“*

Връзка с равенството:

- *„Същото като равенство. Ако не променим мнението си относно концепцията за равенство, върховенството на закона също няма да се промени.“*

България

- *Никой не избягва наказанието.*
- *Уважавайте закона и го познавайте.*
- *Съдебната власт е независима от изпълнителната власт и решенията на първата отменят правомощията на втората. Например, ако се прецени, че даден закон противоречи на Конституцията или на основните права, тогава управляващите трябва да го оттеглят.*
- *Демократично избрани комисии и органи, които представляват гласа на обществото, гласуват и приемат закони.*
- *Да се спазват законите и да има последствия след престъпления.*
- *Спазване на правилата, наложени със закон от държавата, и съответните наказания за нарушаването им.*
- *Необходимост от налагане на недемократични правила на демократичните хора с цел потискане и контрол над масите.*
- *Моето разбиране за това е, че законът предопределя последствията за индивида. Това означава, че в случай на простъпка законът е ясно определен и не се оставя място за тълкуване, а се следва това, което законът постановява.*

Отговорите на анкетата отразяват разбирането за върховенството на закона като основен принцип, залегнал в основата на едно справедливо и уредено общество. Те подчертават значението на спазването на закона, независимостта на съдебната власт, демократичните процеси в законодателството, равенството пред закона и яснотата на правните норми.

Турция

- „Ситуация, в която разпоредбите на конституцията са винаги валидни и срещу тях не може да се говори.“
- „Заслуга.“
- „Предотвратяване на нарушаването на правилата, определени от законите, от страна на различни лица.“
- „- без коментар.“
- „Подобрена преценка.“
- „Правните казуси трябва да имат приоритет пред интересите на който и да е субект, раса или държава.“
- „Законът е по-висш от всяка формация.“
- „Не разполагам с достатъчно знания, за да отговоря.“

Докато някои от респондентите посочват основни принципи като правното равенство („Правните казуси трябва да имат приоритет...“) и спазването на установените закони („Предотвратяване на нарушаването на правилата...“), други се съсредоточават върху аспекти, които не са от основно значение за върховенството на закона, като индивидуалните заслуги или безспорния характер на конституцията. Тази смесица от мнения подчертава необходимостта от по-ясно разбиране за върховенството на закона, което е свързано с последователното прилагане на установените закони и юридическия примат над индивидуалните интереси.

Коментари:

Дефиницията на ЕС за върховенството на закона е следната:

ЕС се основава на върховенството на закона. Всичко, което прави ЕС, се основава на договори, доброволно и демократично съгласувани от страните от ЕС. Правото и справедливостта се поддържат от независима съдебна система. Страните от ЕС предоставят окончателна юрисдикция на Европейския съд - неговите решения трябва да се спазват от всички.

Респондентите във всички страни партньори споменават правния аспект на тази европейска ценност, като подчертават, че всеки трябва да спазва закона и да бъде наказван, ако има нарушение. Подчертано е също, че законите и наказанията трябва да се прилагат към всички без изключение.

Права на човека

В този раздел е представена информация за това какво смятат респондентите по отношение на това какво означава общата ценност „права на човека“. Описанията по-долу са разделени по държава партньор.

Кипър

Правата на човека се основават на Хартата на ЕС: правото на живот, неприкосновеност, свобода и всички свързани с тях права на индивида в рамките на ЕС. Те са набор от принципи и закони, които са защитени и подкрепени от международното право. Трябва да се подчертае, че правата на човека са основни права, които всички хора имат, и които принадлежат на всеки човек независимо от обстоятелствата. Те са неприкосновени, неотчуждаеми, неделими и взаимозависими. Някои респонденти описват правата на човека като правила, които регулират живота. Няколко примера, които са дадени тях, включват: правото на образование, здраве, вода, храна, покрив и правото на личен живот.

Естония

Младежите подчертават значението на уважителното отношение и посрещането на основните нужди като важен елемент от правата на човека. Те дават примери за различни права, сред които правото на свобода на изразяване и правото на свобода от разделение въз основа на характеристики като сексуална ориентация, раса, етническа принадлежност, религия, възраст и др. Освен това респондентите подчертават значението на основните права за всички, като посочват правото на свобода, правото да не бъдеш унижаван и измъчван, както и способността да живееш в уважение и съгласие. Резултатите показват, че младежите в Естония признават значението на универсалните човешки принципи на правата на човека, които трябва да се ценят във всяка среда, т.е. на работа, в училище, у дома, в обществото и т.н.

По-конкретно отговорите включваха:

Да бъдеш третиран като достойно човешко същество, основните ти нужди да бъдат задоволени.

Различни права, които хората могат да имат.

Права по отношение на свободата на словото и т.н.

Права, които се споделят от всички хора.

Правото да бъдеш освободен от дискриминация въз основа на характеристики като пол, раса, етническа принадлежност, религия, увреждане, възраст или сексуална ориентация.

Основни права и свободи, които принадлежат на всеки човек по света.

Способността да живеем с другите, без да се възползваме от тези, които имат власт, било то на работа, в училище или в дадена държава.

Правото на свобода и свобода от робство и изтезания.

Възможност да се живее с уважение и в хармония.

Португалия

Участниците като цяло демонстрират добро ниво на познание на демократичната ценност “правата на човека”, като дават средна оценка 4. Участниците посочват централното място на правата на човека в демократичните ценности на ЕС, като споменават Хартата на основните права и спазването на Европейската конвенция за правата на човека. Те считат, че правата на човека имат широк обхват, включващ

граждански, политически, икономически, социални и културни права. Като цяло отговорите отразяват високо ниво на познания по отношение на ангажмента на ЕС към принципите на правата на човека в неговата демократична рамка.

Ирландия

Защита срещу дискриминация:

- *„Основните права предлагат защита срещу дискриминация!“*
- *„Правата на човека принадлежат на всяко човешко същество, независимо от неговата раса, пол, националност, етническа принадлежност, език, религия или какъвто и да е друг статус.“*

Разнообразни права и свободи:

- *„Безопасна питейна вода, права на децата, свобода на религията, права на жените, право на обсъждане на правата на човека.“*
- *„Правата на човека включват правото на живот и свобода, свобода от робство и изтезания, свобода на мнение и изразяване, право на труд и образование. Всеки човек има право на тези права без дискриминация.“*
- *„Свобода на словото“*

Достойнство и уважение:

- *„Зачитане и гарантиране на достойнството на човешките същества.“*
- *„Способността да се уважава всеки човек, независимо от неговия произход и т.н.“*
- *„Правата на човека не могат да бъдат омаловажавани от никого, всеки трябва да ги подкрепя без страх.“*

Изпълнение и отчетност:

- *„Правата на човека са важни, но трябва да сме сигурни, че те се прилагат.“*
- *„Правата на човека се основават на действията на всеки един от нас.“*

България

- *Основните нужди са задоволени.*
- *Това е широко понятие, което вероятно включва всички споменати досега: човешко достойнство, равенство, демокрация, равнопоставеност и свобода.*
- *Защита на основните права, като например правото на живот, свобода и сигурност, за всички лица в ЕС.*

- *Набор от основни права (право на мирен живот, право на образование, право на храна, право на човешко развитие), които се отнасят за всяко отделно човешко същество на Земята, предвид самото им положение на личности.*
- *Демократични закони и норми, определящи свободата и равенството на гражданите в дадено общество.*
- *Изброените по-горе.*
- *Юридически права, които се предоставят на човека при определени морални норми, които са защитени от закона.*
- *Обществено приета норма за възмездие, категоризираща хората от различните касти в обществото.*
- *Това са всички онези права, които се считат за универсални - право на вода, храна, образование и др.*

Отговорите показват разбирането на правата на човека като обхващащи редица основни права и принципи, които са от съществено значение за човешкото достойнство, равенство и благополучие. Те подчертават универсалния характер на правата на човека, необходимостта от правна защита и социални норми, както и значението на насърчаването на приобщаването и равенството в обществото.

Турция

- *„Правата, които хората трябва да имат, за да защитят качеството си на живот.“*
- *„Накратко, мога да кажа, че отдавам значение на човешкия живот.“*
- *„Правата, дадени на хората след раждането, които са защитени от законите и международните съдилища.“*
- *„Правата на животните трябва да бъдат поставени на първо място.“*
- *„Показател за справедливо общество.“*
- *„Хората трябва да разполагат с всички необходими условия, за да живеят по начин, съответстващ на човешкото достойнство.“*
- *„Правата на човека имат предимство пред всичко останало.“*
- *„Защита на правата на всички хора в 13 члена в рамките на един писмен текст.“*

Разбирането за правата на човека се различава сред участниците. Някои от тях споменават основни понятия, като например значението на защитата на човешкия живот („значение на човешкия живот“) и достойния живот („всички необходими условия, за да живеят...“). Други изтъкват правните аспекти на тази ценност („права, защитени от законите“) или универсалността на правата на човека („права на всички хора“). Интересно е, че в един от отговорите се застъпват правата на животните, което разширява концепцията отвъд традиционните права на човека. Въпреки че тази перспектива набира популярност, въпросът в анкетата е насочен към правата на човека. Най-крайният отговор предполага, че правата на човека имат предимство пред всичко,

което е спорно в ситуации на конфликт. Като цяло диапазонът от отговори отразява многостранния характер на правата на човека и необходимостта от продължаващо обучение в тази сфера.

Коментари:

Дефиницията на ЕС за правата на човека е следната:

Правата на човека са защитени от Хартата на основните права на ЕС. Те обхващат правото на свобода от дискриминация въз основа на пол, расов или етнически произход, религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация, правото на защита на личните данни и правото на достъп до правосъдие.

Участниците изразяват мнение, че правата на човека се разглеждат като всички свързани права на индивида, и че този набор от принципи трябва да защитава всички. Те са от съществено значение за гарантиране на човешкото достойнство, равенство и благосъстояние.

Изводи:

Респондентите от всички страни партньори споделиха нивото си на познания и гледните си точки по отношение на общите ценности на ЕС - човешко достойнство, свобода, демокрация, равенство, върховенство на закона и права на човека. Беше изключително интересно да се наблюдават определени сходства в отговорите между всички страни партньори, като същевременно се наблюдаваше взаимовръзката между отделните ценности.

Расизъм и ксенофобия

Този раздел има за цел да покаже гледната точка на респондентите по отношение на расизма и ксенофобията във всички страни партньори.

Източник: <https://www.un.org/en/fight-racism/get-involved/share>

Смятате ли, че расизмът и ксенофобията все още съществуват в страните от ЕС?

На въпроса дали расизмът и ксенофобията все още съществуват в страните от ЕС, мнозинството от анкетираните отговаря с „да“. По-конкретно, в Кипър, Естония и Ирландия 100% от респондентите са съгласни, че расизмът и ксенофобията все още съществуват в страните от ЕС. В България 80% от респондентите изразяват мнение, че расизмът и ксенофобията все още съществуват в страните от ЕС, а в Португалия - 90,9%, докато в Турция общо 85,7% споделят, че според тях расизмът и ксенофобията все още съществуват. По този начин средно 89,2% от анкетираните смятат, че расизмът и ксенофобията съществуват в Европа, което допълнително подчертава значението на проекта „Дървото на демокрацията“ и неговите цели.

Ако отговорът е „да“, моля, обяснете как:

Чрез горния въпрос участниците обясняват как според тях расизмът и ксенофобията все още съществуват в страните от ЕС.

Кипър

Респондентите изразяват мнение, че ще се счита за наивно да се каже, че расизмът и дискриминацията не съществуват, тъй като те са негативно явление, което все още не е изкоренено. Обикновено групите, които са малцинство в обществото, са тези, които стават жертва на расизъм и дискриминация. Изразено е мнение, че „политиките и рамките на ЕС засилват разделението в обществото“. Примерът, който е даден, е, че граничните политики на ЕС и правителствените дискурси изграждат и засилват негативните възгледи за миграцията и ксенофобията. Тези елементи се появяват поради лошото справяне и управление на миграционните потоци. Освен това, заедно с икономическата депресия, общата несигурност на съвременното общество и темата за миграцията, се наблюдава нарастване на радикалните идеологии, расизма и ксенофобията. Страхът от „другия“, както и липсата на познания по темите за межкултурното общуване увеличават шансовете за развитие на радикални идеологии.

По-голямата част от респондентите засягат въпроса за расизма и дискриминацията, особено през призмата на миграцията и “превъзходството на белите”. Беше заявено, че в Европа страната на произход определя как някои хора могат да те възприемат и съответно да се отнасят с теб.

Естония

Отговорите илюстрират сложността на расизма и ксенофобията в днешното общество. Широко разпространено е мнението, че тези явления се коренят отчасти в човешката биология и са резултат от племенни инстинкти и механизми за оцеляване. Освен това упоритостта на крайно десните организации в разпространението на дезинформация за чужденците и цветнокожите изостря тези проблеми. Друг момент е, че разпространението на расистки или ксенофобски вицове и дискриминационно поведение подчертава системния характер на тези нагласи, които често се подхранват от дезинформация и фалшиви новини.

Португалия

Аргументите, посочени от респондентите, дават цялостна представа за продължаващите предизвикателства на расизма и ксенофобията в страните от ЕС: „Дори и днес има расистко поведение у младите хора, придобито в зависимост от начина на мислене в средата, в която са израснали“, казва един от респондентите. Участниците споменават съществуването на институционална дискриминация, като считат, че предрасъдъците могат да проникнат в определени структури в обществата. Споменаването на речта на омразата, екстремизма и нападенията над “другите” показва обезпокоително течение на дискриминационни идеологии, които се проявяват

както в реторика, така и във физическо измерение. Връзката между рестриктивните миграционни политики и ксенофобията подчертава сложното взаимодействие между дебатите за имиграцията и дискриминационните нагласи. Социално-икономическото неравенство се очертава като фактор, който допринася за това, което предполага, че икономическите различия могат да подхранват дискриминационни практики. Признаването на недостатъците на правните системи предполага, че законодателните рамки може да не са напълно ефективни при решаването на тези въпроси. Освен това споменаването на затворените менталитети, наследеното расистко поведение и осъждането на разнообразието подчертават дълбоко вкоренения характер на дискриминационните нагласи, които продължават да съществуват в някои общности: „В страните, в които затвореният менталитет все още преобладава, разнообразието продължава да бъде осъждано.“. В своята съвкупност тези констатации подчертават многостранните предизвикателства, които изискват постоянни усилия в областта на законодателството, образованието и програмите за повишаване на осведомеността, за да се насърчи едно по-приобщаващо и толерантно общество в Европа.

Ирландия

Предизвикателства пред социалната интеграция и заетостта:

- *„Имигрантите, бежанците и малцинствените общности понякога са изправени пред предизвикателства, свързани със социалната интеграция, заетостта и достъпа до услуги.“*

Несъзнателни предразсъдъци и племенна принадлежност:

- *„Не съществува институционален расизъм, но съществува „неформален“ расизъм, причинен от несъзнателни предразсъдъци и биологично обусловения племенен подход на човека.“*

Устойчивост на крайно десните идеологии:

- *„Расизмът и ксенофобията винаги ще съществуват в ЕС и извън него. В ЕС все още има хора и крайно десни организации, които поддържат определени ценности и идеологии, целящи да изключат и очернят граждани на държави извън ЕС или цветнокожи.“*

Несигурна среда и агресия:

- *„Има места или части от ЕС, където хората не се чувстват в безопасност и стават жертви на внезапни нападения.“*

Примери за дискриминация в областта на заетостта:

- *„Абсолютно, дори ако е незабележима. Лично съм познавал хора от Близкия изток/турски произход в Германия, които не можеха да си намерят работа там, освен ако не използват фалшиво, „немски изглеждащо“ име в автобиографията си.“*

Възраждане на антисемитските прояви:

- *„В днешно време отново се случват и антисемитски инциденти, като например изрисване на свастики със спрей върху еврейски училища. Това е просто ужасно.“*

България

- *Избягване на определени малцинствени групи. Пренебрегване на правата на хомосексуалните хора.*
- *Чувство, че превъзхождате другите.*
- *На ниво раса, религия, история, пол.*
- *Съществуват както явно - ругатни и нападки на улицата на расова основа, така и скрито - като когнитивна предубеденост, например когато трябва да изберете един служител сред много други, би било проява на расизъм, ако сте убедени, че даденият кандидат е по-неспособен от останалите, единствено заради етническия му произход и без никакви обективни доказателства.*
- *Има хиляди ежедневни расистки и ксенофобски действия: срещу ЛГБТ общността, ромската общност, мигрантите, бежанците, които не принадлежат към ЕС, малцинствата и т.н.*
- *Конфликти съществуват навсякъде и хората не са в състояние да разберат различните култури и среди, от които идват бежанците.*
- *Бих искал да се съсредоточа върху институционалния расизъм, най-добрият пример за който е неотдавнашното споразумение на ЕС за миграцията и убежището, което продължава политиките на сегрегация, експулсиране и отхвърляне въпреки международните закони за защита на мигрантите.*

В тези отговори са дадени конкретни примери за различни групи хора, които често са обект на дискриминация в България и в ЕС: мигранти/бежанци, етнически малцинства (напр. ромската общност) и ЛГБТ общността. Отговорите подчертават многоаспектния характер на расизма и ксенофобията, вариращ от индивидуални нагласи и поведение до системни несправедливости, заложен в институциите и политиките. Решаването на тези проблеми изисква всеобхватен подход, който да оспорва дискриминационните убеждения и практики както на индивидуално, така и на институционално равнище.

Турция

- *„Виждам съм много расистки изказвания в социалните мрежи.“*
- *„Фактът, че страни като Турция, чиито имена на гражданите са с арабски произход, все още не са приети в Европейския съюз, въпреки че отговарят на стандартите на Европейския съюз, докато европейските държави мълчат за всички видове окупация и потисничество, като си затварят очите за Палестина.“*
- *„Расизмът и ксенофобията произтичат преди всичко от предразсъдъци към „другия“. В държавите от ЕС се наблюдава масово разпространение на предразсъдъци поради налагането на определени идеологии чрез медиите. Хората, които не успяват да вникнат в истините зад новините, които им се представят, се поддават на тази вълна от предразсъдъци. В резултат на това, дори и без да се познават лично, те могат да проявят изключващо и враждебно поведение към определени националности, идеологии, поведение или външен вид, въпреки че твърдят, че са свободолюбиви.“*
- *„Виждам по новините.“*

- *„Особено ясно изразеният остракизъм и дехуманизация, насочени към чернокожите лица, като на тях се гледа през призмата на непълноценност, подобна на това да бъдат граждани от трета класа.“*
- *„Размириците и незаконното поведение, причинени от имигрантите без документи в рамките на държавите, влошават тази ситуация. Имигрантите, които се борят да се адаптират, засилват негативните настроения, което води до увеличаване на безпокойството в обществото и изостряне на ксенофобията.“*
- *„Тя продължава да се дължи на предразсъдъците на хората.“*

Отговорите показват, че расизмът и ксенофобията продължават да съществуват в страните от ЕС. За това свидетелстват случаите на расистки изказвания в социалните медии, дискриминационното отношение към някои националности и представянето на имигрантите в негативна светлина. Неспособността да се справим с тези предразсъдъци затвърждава изключващото поведение и поддържа разделението в обществото. Наличието на предразсъдъци в медиите и в обществените нагласи подчертава продължаващите предизвикателства в борбата с расизма и ксенофобията в държавите - членки на ЕС и извън тях.

Ставали ли сте се някога жертва на расизъм/ксенофобия или били ли сте свидетел на ситуация на расизъм/ксенофобия?

Респондентите от всички партньорски държави бяха помолени да споделят дали са били жертви или свидетели на ситуации на расизъм/ксенофобия. Общо 48.4% от респондентите отговарят, че са били жертви или свидетели на ситуация на расизъм или ксенофобия.

По-конкретно:

- В Кипър и България 60% от участниците споделят, че са били жертви или свидетели на ситуация на расизъм/ксенофобия.
- В Естония 66.7% от респондентите споделят, че са били жертви или свидетели на ситуация на расизъм/ксенофобия.
- В Португалия 9.1% от респондентите споделят, че са били жертви или свидетели на ситуация на расизъм/ксенофобия.
- В Ирландия 70% от респондентите споделят, че са били жертви или свидетели на ситуация на расизъм/ксенофобия.
- В Турция 38.5% от респондентите споделят, че са били жертви или свидетели на ситуация на расизъм/ксенофобия.

Въз основа на горепосочената информация изглежда, че значителен процент от респондентите са били жертви или свидетели на ситуация на расизъм/ксенофобия, с изключение на Португалия и Турция.

Казуси, свързани с расизъм и ксенофобия:

В този раздел участниците бяха помолени анонимно да предоставят допълнителна информация за своя опит по темата, ако се чувстват комфортно да споделят. Казусите по-долу са представени въз основа на отговорите от всяка партньорска държава.

Кипър

1. Една от респондентките описва разликата в отношението към сестра ѝ като мюсюлманка, когато носи своя шал/хиджаб (и се отнасят с нея по негативен начин), в сравнение със случаите, когато не го носи. По-конкретно беше посочено следното:

„Мога да забележа негативна разлика в отношението към сестра ми, която е мюсюлманка, когато носи своя шал в сравнение с тогава, когато не го носи.“

2. Един от респондентите споделя своя опит от времето, когато е бил студент в Обединеното кралство (преди Брекзит). Респондентът споделя, че винаги е бил обект на дискриминация в определени нощни клубове и други развлекателни заведения, като е бил считан за "неприемлив", и много пъти му е било казвано, че това място е "само за британци". Понякога респондентът е бил обект на викове "Върни се в страната си!", когато е бил на улицата. По-конкретно беше посочено следното:

„Като студент в Обединеното кралство (вече не е в ЕС, но по онова време беше) винаги бях дискриминиран в определени нощни клубове и други развлекателни заведения като "неприемлив", като много пъти ми беше казвано, че това е място е "само за британци". Също така, понякога чувах викове "Върни се в своята страна!" на улицата.“

Освен въпросниците, в настоящия доклад е включена информация за антимигрантския протест, който е проведен в Кипър на 1 септември 2023 г. В протеста се включват около 500 души, които държат надпис „Бежанците не са добре дошли“, като същевременно скандират расистки лозунги като „Кипър е гръцки“. Чужденци стават обект на атака по време на протеста. Докладвани са различни инциденти срещу мигранти, като нападения над поне 5 доставчици, унищожаване на превозни средства и имущество. Египетски и вьетнамски магазин за хранителни стоки са сред магазините, чиито витрини са разбити.

Естония

- **Ситуация на дискриминация на жена в работна среда.**

– Аз самата не съм била жертва, но съм била свидетел на ситуация на дискриминация към моя приятелка. Когато моята приятелка започна работа в новата работна среда, тя се сблъска с много предизвикателства като жена, получавайки по-ниска заплата, а задачите, които ѝ бяха възложени, не бяха толкова

конкурентни, за да доведат до по-нататъшно професионално развитие, както беше за някои от другите служители. –

- **Случай на расизъм към самотна майка в работна среда заради нейния произход.**

– Аз съм самотна майка и повечето време ми беше трудно да си намеря работа. Нямам университетска степен и понякога това ограничава възможностите ми да работя в друга сфера освен туризма като камериерка или в пекарна, което беше най-честата ми работа досега. Имам мечти и в момента посещавам уроци, за да завърша училище, за да мога да работя като козметик. На работното си място съм се сблъсквала с расизъм. Като чужденка, живееща в Естония, съм получавала коментари за произхода си и начина, по който изглеждам. Също така, поради липсата на умения, заплатата ми е ниска, въпреки че работя на същата работа вече 3 години. Имало е случаи, когато съм работила извънредно и не съм била заплатена допълнително. –

- **Случай на дискриминация в сферата на публичните услуги.**

– В публичните услуги чужденците се третират с по-малко уважение и се дава приоритет на хора с по-висок статус. –

- **Случай на расизъм спрямо деца от смесена култура в училище.**

– Синът ми е от смесен произход и е бил обект на неприятни расистки коментари. –

- **Случай на расистки инцидент в Естония.**

– През 2023 г. в Естония се е случил сериозен расистки инцидент, свързан с нигерийски мъж. Мъжът, който живее в Естония повече от 10 години, каза, че често е подлаган на расизъм и ксенофобия. Той е бил обект на вербални нападки и заплахи, особено на обществени места и в социалните медии, заради цвета на кожата си и имиграционния си статус. Ситуацията подчертава широко разпространения расизъм и ксенофобия, с които се сблъскват не-естонците в страната. –

Португалия

- **Ксенофобски коментар от страните от Северна Европа**

Участник А, португалец, споделя тревожен опит при комуникация с човек от Северна Европа. След като разкрива националността си, лицето от Северна Европа изразява изненада, отбелязвайки, че португалският участник е „бял и нормален“. Този инцидент

подчертава форма на расова стереотипизация и етноцентризъм, при която се предполага, че индивидите от Португалия не биха отговаряли на възприетия стандарт за „бял“. Срещата отразява постоянството на расовите предразсъдъци дори в региони, известни със своето разнообразие и приемане, подчертавайки необходимостта от повишаване на осведомеността и образованието, за да се преодолеят тези стереотипни представи.

- **Дискриминация на работното място в градска среда**

Участник Б, млад професионалист, работещ в оживена градска среда, се сблъсква с дискриминация на работното си място. Въпреки своите квалификации и умения, той се среща с деликатни, но постоянни предразсъдъци, свързани с етническия му произход. Колегите правят стереотипни предположения относно културата му, поставяйки под въпрос неговата компетентност и принос към екипните проекти. Освен това, участник Б не се чувства включен в събирания на колегите си, където често се чувства изолиран заради етническата си принадлежност. Този казус илюстрира как расизмът може да проникне в професионалната среда, възпрепятствайки кариерния растеж и поддържайки неравностойни възможности. Опитът на участник Б подчертава необходимостта от организации, които да насърчават разнообразието и включването, създавайки работна култура, която цени индивидите за техните умения и таланти, и се бори със стереотипите и предразсъдъците. Решаването на тези въпроси на ниво работно място е от съществено значение за създаването на среда, в която всеки, независимо от етническия си произход, може да се развива пълноценно.

Участник А, при срещата с ксенофобския коментар на лице от Северна Европа, вероятно е изпитал редица емоции, включително изненада, дискомфорт и евентуално чувство на изолираност. Участник Б, срещайки дискриминация на работното място, вероятно е изпитал сложна смесица от емоции, включително разочарование, недоволство и евентуално чувство за изолация. В двата случая емоционалното въздействие на расизма е значително, засягайки чувства на маргинализация, фрустрация и желание за по-включваща и приемлива социална и професионална среда.

- **Агресивни физически атаки в Порто**

В ранните часове на събота, 3 май, серия от агресивни атаки, насочени срещу мигранти от Северна Африка, се разиграват в Порто, Португалия. Инцидентите протичат както следва:

- 1 ч. сутринта: група от четири или пет лица атакуват двама имигранти на Campo 24 de Agosto, след което бягат от мястото.
- 3 ч. сутринта: друг мигрант е нападнат на Rua Fernandes Tomás от заподозрени, един от които има огнестрелно оръжие.
- 10 ч. сутринта: група от десетима лица с качулки, въоръжени с палки, насилствено влиза в къща на Rua do Bonfim и напада група от предимно алжирски мигранти, използвайки расистки обиди по време на атаката. След тези атаки са идентифицирани шестима мъже, а един от тях е арестуван за незаконно притежание на оръжие. Най-малко един от заподозрените е свързан с Група

1143, фенска група на Sporting CP, известна с ултранационалистическите и неонацистките си възгледи.

Президентът Марселу Ребело де Соуза осъжда расисткото насилие и ксенофобията, подчертавайки, че такива практики са неприемливи в португалското общество. Премиерът Луиш Монтенегро изразява солидарност с жертвите и подчертава политика на нулева толерантност към омразата и ксенофобското насилие, хвалейки усилията на силите за сигурност. Лидерът на Социалистическата партия Педро Нуну Сантуш разкритикува атмосферата, която подбужда омраза и разделение, призовавайки за неуморни усилия в борбата с такова насилие. Лидерът на Chega Андре Вентура предполага, че нападенията може да са отмъстителни, поставяйки под съмнение мотивите зад насилието. Кметът на Порто Руй Морейра подчертава необходимостта от отговорно и рационално управление на обществените ресурси и предлага да се премахне AIMA (неопределена организация).

Това не е първият случай на расово мотивирано насилие в Португалия:

- 10 юни 1995 г.: Алчиндо Монтеиро, капвердианец, е пребит до смърт от скинхеди в Лисабон. Нападателите са осъдени за убийство и телесни повреди.
- 25 юли 2020 г.: Бруно Канде, актьор от Гвинея, е застрелян от съсед в Лореш след расистки спор.
- 2023 г.: в Олхао група младежи нападат и ограбват няколко азиатски мигранти, споделяйки атаките си в социалните медии. Нападателите са обвинени в грабеж, тежки нападения и нанасяне на щети.

Португалия е свидетел на 38% увеличение на престъпленията от омраза през 2023 г., с общо 347 съобщени престъпления - с 77 повече от 2022 г. Това увеличение е особено забележимо в селските райони. Освен това, един от трима чужденци в Португалия е живял в риск от бедност или социално изключване през 2022 г., като мнозинството от тях идват от страни извън ЕС.

Ирландия

- **Дискриминация въз основа на възприятието за "превъзходство на белите":**

„Често съм се сблъсквал с дискриминация и предразсъдъци, защото съм бял. Смятали са, че съм привилегирован, понеже съм бял. Бил съм в ситуация, в която други раси получават финансови отстъпки заради расата си, докато аз, въпреки че съм всъщност победен, е трябвало да плащам повече.“

- **Дискриминация при наемане на работа:**

„Да, приятелите ми в Германия не можеха да намерят работа със своите 'етнически' имена, както беше описано по-горе. Аз също съм го изпитвал във Франция, където

живеех с бяла жена, която правеше ужасни расистки коментари за северноафриканските общности във Франция. Аз лично съм бял, така че предполагам, че тя е смятала, че е окей да го каже на мен, но расизмът ѝ ме накара да се чувствам много неудобно, честно казано.“

- **Расизъм и чувство за безпомощност:**

„Станах свидетел на ситуация на расизъм и беше много неудобно, тъй като лицето не можеше да бъде чуто и да получи помощ.“

- **Расистки атаки:**

„Нигериец, търсец убежище, на около 30 години, събщи, че е бил жертва на расистка атака в централната част на Дъблин на 7 април 2024 г. Докато чакаше в парк близо до Bridgefoot Street за отварянето на център за бездомни, управляван от благотворителна организация, той и други кандидати за международна защита бяха атакувани от група тийнейджъри, които им хвърляха расистки обиди, яйца и камъни. Ситуацията ескалира с вербални сблъсъци и намесата на по-възрастни мъже, което доведе до нападение и хоспитализация на търсещия убежище. След като пристигнал в Ирландия преди две седмици, той е спал на открито пред Офиса за международна защита на Mount Street, но доброволец му осигурил настаняване за нощта.“

„22-годишната Шубханги Кармакар беше травмирана след насилствено расистко нападение в Риалто, Дъблин. Докато вървеше с приятелка към болница St James след медицинско разпределение, група млади мъже се приближили до тях на пешеходна пътека. Един от мъжете отправил расистка обида към Шубханги и след това я натиснал насилствено към приятелката ѝ, причинявайки наранявания на устата, челюстта и шията ѝ. В резултат на това тя не може да отваря или затваря правилно челюстта си и изпитва значителна болка и ограничено движение на шията. Шубханги, британска гражданка родена в Индия, описва инцидента като ужасяващ и продължава да страда от физическите и емоционални последици.“

България

- *Заплаха или подигравка към моя забрадена приятелка (с хиджаб).*
- *Не, защото съм бял и хетеросексуален.*
- *Когато бях в училище, някои учители многократно обиждаха и дискриминираха мой съученик мюсюлманин.*
- *Нападения срещу мои приятели от други етноси.*
- *Бил съм свидетел на расистки скандирания по стадионите, расистки реч на омразата на улицата и т.н.*

В допълнение към тези констатации беше проучен **неотдавнашен случай на насилие срещу мигранти в България**. През април 2024 г. България стана свидетел на няколко тревожни случая на физическо насилие срещу мигранти. Медиите съобщиха, че в затворени канали на платформата Telegram се разпространяват видеоклипове с

насилие. Според тези публикации нападенията са били насочени към мигранти и лица от арабски произход. Групи от млади хора, предимно в района на метростанциите в София, са забелязани да разпитват лица, които изглеждат като мигранти. Ако заподозрените не можели да говорят български, те били нападени. Жена от смесен произход свидетелства, че тези групи са използвали социалните медии, за да координират времето и мястото за нападения над лица от арабски произход.

Една от жертвите на насилствените нападения през април 2024 г. е Джавет Нури, афганистански гражданин, който живее в България от 2006 г. и е женен за българка. Джавет и съпругата му са били жестоко нападнати от група младежи, чиято възраст е около 16 години, пред дома им. Нападателите използвали камъни, дървени и метални пръчки, за да ги нападнат ([BTV](#)).

Тези примери за дискриминация и насилие срещу хора с различен произход са тревожни и изискват конкретни мерки за справяне с този сериозен социален проблем. Ситуациите, описани както в резултатите от теренното проучване, така и в казуса, подчертават още веднъж съществуващата дискриминация спрямо малцинствата, особено на религиозна и етническа основа. Те варират от междуличностни конфликти и реч на омразата до поведение на обществени места и дори в институции, като например училища, където дори преподаватели са имали дискриминационно поведение спрямо ученик. Всички тези доказателства показват реалната необходимост от подкрепа и изпълнение на действия за повишаване на осведомеността относно ценностите на ЕС и тяхното значение за социалното включване и за изграждането на единно и стабилно общество за всички.

Възможните мерки за справяне с проблема с дискриминацията и насилието спрямо хора от различен произход биха могли да включват: подобряване на законодателството за престъпленията от омраза и неговото прилагане, както и засилване на наблюдението, от една страна, и работа с общността, от друга. Ангажирането на местната общност може да се осъществи чрез кампании за повишаване на обществената осведоменост и образователни програми в училище и в извънучилищна среда.

Освен това подкрепата за жертвите също е важен аспект от решаването на проблемите - могат да се разработят и развият центрове за подкрепа, горещи линии и механизми за докладване, за да могат жертвите на дискриминация, насилие и престъпления от омраза да се чувстват по-сигурни и подкрепени.

За да се насърчи интеграцията на хората с различен произход в обществото, могат да се разработят нови програми за изграждане на капацитет и межкултурен обмен, включително езикови и културни курсове и социални събития, които биха могли да включват както мигранти, така и местни жители, за да се насърчи взаимното разбиране.

С приемането на тези препоръки България може да направи значителни стъпки към създаването на по-сигурно и по-приобщаващо общество, в което хората с различен произход могат да живеят без страх от дискриминация и насилие.

Турция

- *„Многократно съм виждал расистки изказвания в социалните мрежи.“*
- *„Докато разговарях с няколко американски момичета, те използваха термина „NIGA“ („негър“).*
- *„Никога не съм се чувствала комфортно; чувствах се изолирана.“*

- **Казус, свързан с расизъм в Турция**

През 2007 г. в Турция се случва убийство. Убит е нигерийският студент Фестус Оки. Той е арестуван от полицията в Истанбул за притежание на наркотици, а по-късно е застрелян от полицаия Дженгиз Йълдъз в полицейския участък в Бейоглу. Условието, които съпътстват стрелбата, са изключително противоречиви и спорни, което поражда сериозни опасения относно системния расизъм. В крайна сметка Йълдъз получава присъда от четири години и два месеца затвор за непредумишлено убийство след съдебен процес, който хората силно критикуват заради липсата на прозрачност.

По-късно този случай привлича допълнително внимание от страна на много правозащитни организации, например Асоциацията за правата на човека (IHD) и Асоциацията за солидарност с бежанците и мигрантите (Mülteci-Der), които подкрепят правосъдието и обръщат внимание на случаите на расизъм и жестокост от страна на властите в Турция. Протестите, възраженията и подновените искания за правни реформи се увеличават поради общественото недоволство. Случаят „Фестус Оки“ оттук нататък се превръща в символ на по-големите проблеми на Турция, свързани с расовата дискриминация и проблемното поведение на полицията, и все още продължава да оказва влияние върху дискусиите за правата на човека. В допълнение към това, много организации за защита на правата на човека продължават да повишават осведомеността за необходимостта от системни промени в законодателството. Макар че съществените проблеми остават, тези инициативи са решаващи за преодоляване на основните причини за расовата дискриминация и осигуряване на справедливост за жертвите на полицейски злоупотреби в Турция.

Препоръки:

За съжаление, изглежда, че различни случаи на расизъм, ксенофобия и дискриминация все още се случват в цяла Европа, включително и в страните партньори по проекта, което още веднъж доказва значението на проекта „Дървото на демокрацията“ и неговите резултати.

Повече от всякога е необходимо по-нататъшно разработване на закони и политики срещу престъпленията от омраза, както и стриктното им прилагане за борба и предотвратяване на бъдещи действия, подхранвани от расизъм и дискриминация.

Освен законодателството, важни стъпки са и общественото обсъждане на проблемите, както и солидарни действия, подкрепа от страна на публични личности и медии за осигуряване на подкрепа към уязвимите групи, застрашени от дискриминация.

Някои действия, които също могат да бъдат предприети за осигуряване на равнопоставеност и предотвратяване на дискриминацията, могат да бъдат: обучение в областта на многообразието и приобщаването, системи за анонимно докладване и насърчаване на политики, основани на равенството.

Силно препоръчително е работещите с младежи, преподавателите и специалистите, работещи в контекста на демокрацията, като например лицата, вземащи решения, да насърчават популяризирането и действителното прилагане на общите ценности на ЕС, като човешкото достойнство, свободата, демокрацията, равенството, върховенството на закона и правата на човека.

Важно е основните причини и последици от дискриминацията, расизма и ксенофобията да бъдат задълбочено проучени и анализирани, за да се разработят ефективни ответни и превантивни мерки в цяла Европа. Акцент трябва да бъде поставен върху межкултурния диалог в различните общности, за да се култивира приемането на разнообразието чрез насърчаване на чувството на уважение. Такива чувства могат да бъдат култивирани чрез всеобхватни образователни програми и межкултурен диалог в училищата и общностите, целящи да насърчат разнообразието, толерантността и значението на мултикултурализма. В резултат на това може да се установи взаимно уважение, като същевременно се преодолеят стереотипи и предразсъдъци.

Партньорите в проекта „Дървото на демокрацията“ предлагат следните препоръки за адресиране на проблемите, свързани с расизма, ксенофобията и дискриминацията:

- По-нататъшно развитие на законите и политиките, както и тяхното ефективно прилагане.
- Публично осъждане на проявите на расизъм, ксенофобия и дискриминация, и проява на солидарност към дискриминираните групи.
- По-нататъшно установяване на равнопоставеност и превенция на дискриминацията чрез действия като: обучение по многообразие и приобщаване, система за анонимно докладване, прилагане на политики, основани на равенството, и др.
- Проучване и анализ на основните причини за дискриминация, расизъм и ксенофобия, както и набелязване на съответните мерки за превенция.
- Усъвършенстване на образователните дейности в сферата, чрез разработване и използване на материали, съобразени с многообразието и приобщаването, както и установяване на межкултурен диалог между различни групи в обществото.

Изводи

Посредством теренното проучване партньорите по проекта анализираха нагласите и познанията сред младите хора, младежките работници и младежките организации относно концепциите за демокрация, расизъм и ксенофобия. Респондентите от всяка страна партньор демонстрираха своите знания и споделиха гледната си точка по отношение на общите ценности на ЕС - човешко достойнство, свобода, демокрация, равенство, върховенство на закона и права на човека. Беше изключително интересно да се анализират всички отговори, както и да се установи връзката между всички ценности.

Участниците изразиха мнението си, че расизмът, ксенофобията и дискриминацията за съжаление все още съществуват в Европа, а значителен процент от тях са били жертва или са ставали свидетели на ситуация, свързана с дискриминация и расизъм.

Документално проучване

Методология:

За проучването върху историята на демокрацията в Европа и извън нея, партньорите по проекта възприеха систематичен подход, който включваше анализ и синтез на релевантна информация от различни надеждни източници. Процесът на изследване започна с идентифицирането на ключови теми и периоди в еволюцията на демократичните системи, включително древните демокрации, Средновековието и Ренесанса, епохата на Просвещението и развитието на съвременните демократични институции, както и съществуващите съвременни предизвикателства пред демокрацията. Обширният литературен преглед включваше академични книги, рецензирани статии, исторически документи и реномирани онлайн бази данни (препратките към източниците са налични в края на настоящия документ). Източниците бяха критично анализирани, за да се разберат различните научни интерпретации и дебати, свързани с развитието на демокрацията. За да се осигури всеобхватност, изследването също така включваше интердисциплинарни перспективи от политологията, историята, социологията и правните науки. Данните бяха систематично организирани в тематични категории и подредени хронологично, за да се предостави последователен разказ за еволюцията на демокрацията. Тази методологична рамка гарантира задълбочено и балансирано изследване на историческите траектории и съвременните явления, свързани с демокрацията в Европа и на глобално ниво.

Този раздел предоставя информация относно историята на демокрацията до днес. По-конкретно, изследваните исторически периоди включват:

- Древност (V-IV век пр.н.е.)
- Период на Средновековието и Ренесанса (V-XV век)

- Просвещение и демократични революции (XII-XIII в.)
- XIX и началото на XX век
- Втората световна война и съвременност

За да се гарантира валидността на резултатите, бяха консултирани следните експерти:

Тема: Древност (V-IV век пр.н.е.)			
Име на експерта	Сфера	Организация	Държава
Емили Ана Мавриду	Изследовател	RESET	Кипър
Сдружение за исторически диалог и изследвания	НПО, ангажирано с открит диалог и история	АНDR	Кипър
Библиотека на Община Никозия	Община Никозия	Община Никозия	Кипър
Библиотека на Университета на Кипър	Университетска библиотека	Университет на Кипър	Кипър
Библиотека на Кипърския технологичен университет	Университетска библиотека	Университет на Кипър	Кипър
Културен фонд на Банка Кипър	Културна организация	Bank of Cyprus Cultural Foundation	Кипър
Кипърска библиотека	Държавно учреждение	Министерство на културата	Кипър
Департамент по история и археология	История и археология	Университет на Кипър	Кипър

Тема: Период на Средновековието и Ренесанса (V-XV век)			
Име на експерта	Сфера	Организация	Държава
Фатих Шимшек	Експерт в сферата на демокрацията/ изследовател	Karaman International Group	Турция
Ирем Гьоктекин	Изследовател	Karaman International Group	Турция
Мехмет Фуркан Шашма	Изследовател	Karaman International Group	Турция

Тема: Просвещение и демократични революции (XII-XIII в.)			
Име на експерта	Сфера	Организация	Държава
Стефания Тюдораче	Експерт в сферата на демокрацията/ магистър по политически науки	FAJUB	Португалия
Мигел Барос	Експерт по европейски политики/ магистър по общински политики и териториално сътрудничество	FAJUB	Португалия
Фернандо Виейра	Експерт в сферата на демокрацията/ изследовател	FAJUB	Португалия
Бианка Неделку	Експерт в сферата на демокрацията/ изследовател	FAJUB	Португалия

Тема: XIX и началото на XX век			
Име на експерта	Сфера	Организация	Държава
Александра Чеймона	Изследовател	Eurospeak	Ирландия
Артемис Дрива	Експерт по политически науки	Eurospeak	Ирландия
Кристин Джанумала	Изследовател	Eurospeak	Ирландия
Келси Мучерино	Историк	Eurospeak	Ирландия

Тема: Втората световна война и съвременност			
Име на експерта	Сфера	Организация	Държава
Ема Баркър	Експерт в сферата на демокрацията/ изследовател	EuroReach	Естония
Джулия Бахуси	Изследовател	EuroReach	Естония
Енита Спринс	Изследовател	EuroReach	Естония
Юлия Анджекарска	Бакалавър по международни	Сдружение "Професионален	България

	отношения и магистър по икономика и управление на устойчивото развитие	форум за образованието”	
Мария Сенамор Мочалес	Магистър по международно сътрудничество	Сдружение “Професионален форум за образованието”	Испания
Светлана Нанчева	Докторант по логика и философия на науката към Институт по философия и социология към БАН	Сдружение “Професионален форум за образованието”	България
Юрий Анджекарски	Магистър по социология и философия	Сдружение “Професионален форум за образованието”	България

Древност (V-IV век пр.н.е.)

Източник: https://en.wikipedia.org/wiki/Athenian_democracy

Зараждането на демокрацията

Концепцията за демокрация гарантира, че хората играят активна роля в процеса на вземане на решения, било чрез вземане на директни решения, или чрез избиране на представители въз основа на техните възгледи. Във всички случаи, демокрацията осигурява, че гласовете на хората биват чути.

Атинската демокрация е считана за една от първите демокрации, известни на света, и едно от първите проявления на самоуправление, което означава, че гражданите могат активно да участват в управлението. По това време, Атина е най-голямата град-държава, тъй като обхваща цялата област Атика. Атинската демокрация е едно от първите проявления на класическата демокрация и е въведена от Клистен през 508/507 г. Пр.н.е., като съществува до 322 г. пр.н.е. Тази нова система е наречена „демократия“ и означава „управление от народа“. Целта на Клистен е да премахне цялата власт от висшите класи, като я разпредели между атинските граждани. Трябва също така да се отбележи, че демократичните елементи са въведени постепенно преди пълното прилагане на демокрацията от страна на Клистен. Политическите реформи на Клистен насърчават „исономия“, което означава равенство на политическите права сред гражданите. Въпреки че тази система насърчава равенството, тя е ограничена до малка част от населението - до смятаните за атински граждани, тъй като свободата на словото е най-ценната привилегия на демокрацията.

Основни характеристики на атинската демокрация:

Основните характеристики на атинската демокрация включват възможността на гражданите да участват активно във всички органи, включително законодателните, изпълнителните и съдебните, както и в изборите чрез жребий за членове на съвета, граждански магистрати и съдии. Атинските граждани също така имат право да участват в процеса на остракизъм и да обсъждат административни въпроси.

Атиняните вземат решения директно, вместо да гласуват за представители, като по този начин се предоставя директна политическа власт на свободните мъже атиняни, които имат право да гласуват и да участват в демократичната система. По този начин се създава система на пряка демокрация.

За да се избегнат всякакви форми на тирания, Клистен въвежда концепцията за остракизъм. Остракизмът е практика, при която всеки гражданин трябва да напише на парче от счупен съд, наречен „остракон“, името на лицето, за което желае да гласува. Лицето с най-много гласове трябва да напусне града за десет години, но не губи собствеността си или гражданските си права. Някои смятат, че остракизмът е чест, тъй като означава, че лицето е значимо и има голямо влияние сред населението.

Кой може да участва в атинската демокрация?

Концепцията за гражданство в Древна Атина е значително различна от съвременната. Не всеки в Атина е считан за гражданин и, следователно, не всеки е напълно допустим за политическо участие, което улеснява прилагането на такава директна система на демокрация. В началото на демократичния период, само мъже на възраст между 18 и 20 години (в зависимост от източника), които са свободни и атиняни, могат да участват в демократичната система. За атинянин е считан този, който има атински баща и свободна майка. Това правило остава в сила до средата на V век пр.н.е., когато гражданство може да бъде получено само ако и бащата, и майката са атиняни.

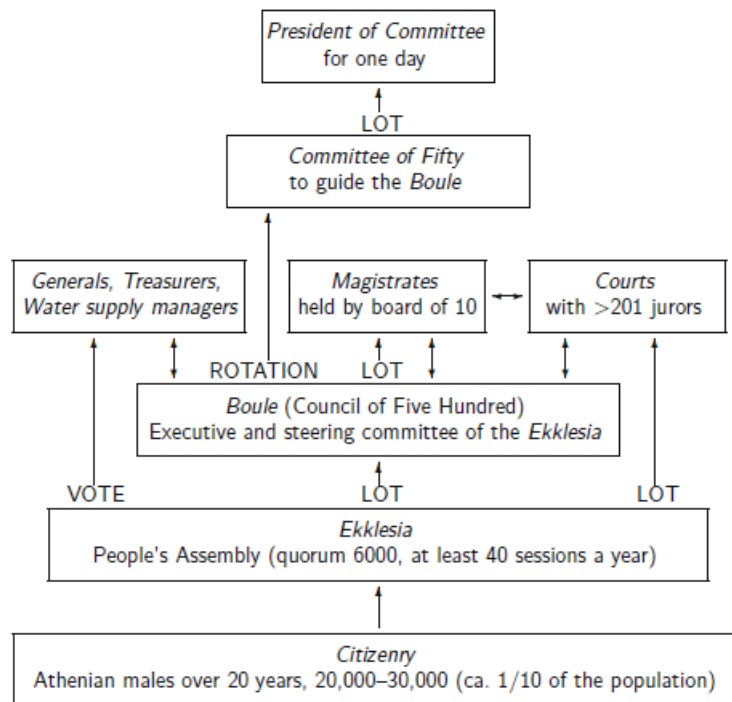
За да докаже произхода си и да се включи в политическия живот, младият атинянин трябва да бъде представен от баща си в местния демос, да се закълне, че е негов син, и също така да има свидетели, които да потвърдят това. След това атинянинът бива включен в списъка на народното събрание (Еклесията).

По този начин робите (робите не са атиняни, тъй като атиняните не могат да поробват други атиняни), пребиваващите в Атина чужденци, които не отговарят на изискванията за гражданство, жените и децата не били считани за граждани и не им е позволено да участват в политическата система и да гласуват. Интересно е да се отбележи, че въпреки че възможностите за политическо участие са отворени за всички атински мъже, тяхното богатство и положение също са важен фактор. Положителният аспект на тази форма на управление е, че институциите и властта, които преди това са контролирани от елитите (от затворен кръг от хора), по това време са отворени за всички атински граждани.

Основни елементи на атинската демокрация:

При прилагането на демокрацията в Древна Атина бил използван 10-месечен календар - вместо 12-месечния лунен календар, който обикновено се използвал.

Следната схема представя атинската демократична система:

Източник: Tangian, A. (2020). *Analytical theory of democracy. Studies in Choice and Welfare.*
<https://doi.org/10.1007/978-3-030-39691-6>

„Демосът“ в Древна Атина се състои от млади мъже на възраст над 18 години, които са доказали своето гражданство, както е споменато по-горе, и са записани в списъка на народното събрание (Еклесия). Терминът се превежда от гръцки език като „село“, което означава голям брой участници или колектив от всички граждани в по-прост смисъл. Всеки демос има „демарх“, който отговаря за функциите на своя демос, включително водене на регистър на новите млади атиняни, които са записани.

Атинската демокрация се състои от 3 важни институции:

- **Еклесия**
 Всеки член на демоса може да участва в заседанията на Еклесията, които се провеждат 40 пъти годишно. Еклесията е управляващият орган, който взема решения по въпроси като война, външна политика, поведение на публични служители и обсъждане на остракизма. Решенията се вземат въз основа на гласовете на мнозинството.
- **Буде**
 Буде или Съветът на Петстотинте е друга важна институция в Атина и може да се разглежда като постоянен управителен орган на полиса Той включва 500 членове

над 30 години, представляващи 10-те атински племена (по 50 членове от всяко племе), които заемат постовете си за една година. Племената могат да се считат за организационни единици за по-ефективно управление на Атина. За станат част от Булето, членовете са избирани чрез жребий, за да се гарантира, че изборите се провеждат изцяло на случаен принцип и да се избегне концентрация на власт в отделни групи.

Заседанията на Булето се провеждат всеки ден и обикновено са насочени към управленски въпроси, като надзор над работниците и отговорност за военните кораби и коне. Булето също е отговорно за въпросите, които трябва да бъдат внесени в Еклесията, и за представителите на други градове-държави, посещаващи Атина.

- **Дикастерия**

Друга изключително важна институция на атинската демокрация са народните съдилища или 'дикастерии'. Властта на дикастерията е почти неограничена, като тя се състои от над 500 съдебни заседатели, които също избирани чрез жребий, и са мъже над 30 години. Те са ангажирани с въпроси на съда - обвинения, защиты и присъди. Подобно на Еклесията, решенията са вземани чрез мнозинство. Интересен елемент на дикастерията е, че на съдебните заседатели се заплаща, с цел позицията да бъде достъпна за всички, а не само за богатите. Парите обаче не идват от атиняните, тъй като те не плащат данъци, а от митническите такси, вноските от съюзниците и данъците, наложени на 'метиците', които са чужденци в полиса. Единственият данък, плащан от богатите атиняни, е наречен 'литургия', при който хора от привилегирован икономически произход доброволно плащат, за да допринесат за обществото.

Други важни институции в Атина включват:

- **Хелиея:** върховният съд в Древна Атина. Това са народни съдилища, където гражданските съдебни заседатели изслушват делата и гласуват въз основа на своето мнение.
- **Съветът на Ареопага:** Важна атинска правна институция, която се фокусира основно върху случаи на убийства и други тежки престъпления.

Други важни елементи на атинската демокрация включват магистратите, които са длъжностни лица, изпълняващи роли в специфични контексти като администрация, военни действия, религия, съдебна система и осигуряване на подкрепа на народното събрание. Повечето от тях са избирани на случаен принцип и заемат длъжността си за ограничен период от време. Все пак има и магистратски длъжности, които са избирани от народното събрание. Някои значими магистратски длъжности включват:

- **Архонти:** те се занимават с изпълнителни функции и са надзиравани от Съвета на 500-те. След пенсионирането си, те се присъединяват към Съвета на Ареопага след преминаване на проверка.

- **Генерали:** длъжността на генерала е една от малкото длъжности, за които се провеждат избори. Всяка година са назначавани 10 генерали, които упражняват силно влияние сред хората. Заемащите тази длъжност обикновено са от елитните класи.
- **Магистрати от гражданската администрация:** повече от 600 граждани доброволно стават магистрати, а позициите им са определяни чрез жребий.

Как завършва Атинската демокрация?

Завършването на Атинската демокрация настъпва постепенно, и е свързано с няколко ключови събития, които отбелязват нейния упадък - през IV век пр.н.е., Македония, под ръководството на Филип II и по-късно на неговия син Александър Велики, става доминиращата сила в региона. През 338 г. пр.н.е., след решителната битка при Херонея, Филип II от Македония побеждава гръцките полиси, включително Атина. След тази победа, Атина, както и много други гръцки полиси, са принудени да се присъединят към Коринтския съюз, който е под доминиращото влияние на Македония. Този съюз на практика премахва автономията на Атина и премахва възможността за нейния независим демократичен режим.

Демократични елементи в Древна Атина

- Пряка форма на демокрация, внедрена от Клистен през 508/507 г. пр.н.е. Основните елементи на атинската демокрация включват:
 - Равни политически права: всеки гражданин има равно право на участие в политическите процеси.
 - Свобода на словото: правото на изразяване на мнение е гарантирано.
 - Достъп до политически права: гражданите могат да упражняват своите права чрез свободно изразяване.
- Атинско гражданство: всеки млад мъж над 18 години с атински родители и чието родословие е доказано. След доказване на атинското си гражданство, индивидът може да участва в политическите процеси.
- Демос: всички атински мъже над 18/20 години (в зависимост от източника), записани в списъка на народното събрание.
- Еклесия: събрание на гражданите, в което могат да участват всички членове на демоса.
- Буле: Съвет от 500 членове, представляващи 10-те атински племена. Членовете са избирани чрез жребий и заемат поста си за една година. Основно се занимават с въпроси на управлението.
- Диастерия: над 500 съдии, избирани чрез жребий - над 30-годишни. Те обсъждат въпроси, свързани с присъди. Това е единствената платена позиция, за да се гарантира, че участие могат да вземат не само богатите граждани.
- Хелиея: Върховен съд.

- Съветът на Ареопага: правен институт, фокусиран върху случаи на убийства и тежки престъпления.
- Магистрати: назначени обществени служители, които изпълняват функции в зависимост от контекста, в който работят.
 - Архонти: занимаващи се с изпълнителни функции.
 - Магистрати от гражданска администрация: Отговарят за административните аспекти на управлението.
 - Магистрати на военната администрация: избирани от Еклесията.

Заклучение

Демократичните практики са изключително важни, тъй като властта се упражнява от народа, който активно участва в управлението. Именно това е целта на атинската демокрация, въведена от Клистен през 507/508 г. пр.н.е. Въпреки че демократичните практики са постепенно въведени в полиса, пълното им прилагане настъпва при Клистен и продължава до IV век, когато Атина се присъединява към Коринтския съюз.

В Атина е въведен модел на пряка демокрация, който гарантира активно участие на атинските граждани в процеса на вземане на решения. Гражданите на Атина, които са мъже на възраст над 18/20 години (в зависимост от източника), имат право да участват и гласуват. Съществуват различни органи, които допълнително улесняват участието на атинските граждани в политиката, като Демос, Еклесия, Буле, Диастерия и други институции и длъжности. Много от позициите са определяни чрез жребий, за да се избегне концентрация на властта в ръцете на ограничен кръг от хора, а също така продължителността на много от позициите е ограничена до една година по същата причина.

Както е споменато по-горе, атинската демокрация залязва, когато Атина се присъединява към Коринтския съюз.

Период на Средновековието и Ренесанса (V-XV век)

Източник: <https://renfestival.com/the-medieval-period-vs-the-renaissance/>

Въведение

Средновековният и Ренесансовият период, който обхваща времето от V до XV век, е изключително интересен момент в човешката история. През тази епоха настъпват значителни промени в политическите идеологии и структури на управление. Тук разглеждаме подробно как се развива демокрацията през този период, изследвайки сложните политически и обществени промени.

Европа се намира на кръстопът след падането на Римската империя. Регионът се справя с наследството на някога могъща цивилизация, но без централизиран авторитет, което води до политическа фрагментация и несигурност. С отслабването на влиянието на древен Рим започват да се появяват нови политически идеи, а демокрацията, която е ключова част от римското управление, постепенно започва да губи значението си.

История на демокрацията

С разгръщането на средновековната епоха демокрацията започва да губи значение, докато политическите структури се променят. Феодалните системи осигуряват локализирана стабилност и децентрализирана власт, като бележат отстъпление от централизираното управление на римската епоха. Участието на гражданите, характерно за класическата демокрация, отстъпва място на практически адаптации, наложени от предизвикателствата на времето. Монархиите се утвърждават като стълбове на реда,

поемайки политическата власт, докато демократичните принципи постепенно се оттеглят на заден план.

През цялата средновековна епоха упадъкът на демокрацията продължава на фона на социално-икономическите турбуленции и политическите преобразувания. Въпреки това, в този упадък се наблюдават наченки на промяна, предвещаващи предстоящото настъпване на Ренесанса.

Ренесансът, характерен с културно и интелектуално възраждане, вдъхва нов живот на заглъхналите искри на демокрацията. Възроденото очарование от класическите гръцки и римски политически идеи става катализатор за възраждането на демократичните идеали. Хуманистичните движения подчертават важността на индивидуализма, образованието и гражданската ангажираност, осигурявайки интелектуална основа за възраждането на демокрацията. Макар че Ренесансът не е непосредствена политическа революция, той полага основите за възстановяването на демократичната мисъл и определя траекторията на бъдещото политическо развитие.

Заклучение

Поемайки на историческо пътешествие, разказващо за Ренесансовия и Средновековния период, нашият екип се потопи в историята на развитието на демокрацията. Представете си тази историческа картина като симфония, в която всяка нота отразява възходите и паденията на бурната история на демокрацията и нейния възход по време на Ренесанса. Тази епоха е доказателство за забележителната устойчивост, заложена в демократичните идеали - те издържат на промените в обществената динамика и политическите пейзажи. Появата на феодализма и доминацията на монархиите звучат като акорд в симфонията на политическите промени, постепенно подкопавайки демократичните норми.

Въпреки този упадък, голямата кулминация на промяната настъпва по време на Ренесанса. Това културно и интелектуално пробуждане съживява ядрото на демокрацията. Симфонията зазвучава като приповдигната мелодия, съчетаваща хармониите на хуманистичните движения, преоткриването на древните политически идеологии и новите идеи. Този период не е просто свидетел на политическите преходи; той е герой, архитект на трансформацията на демокрацията. Демокрацията, като феникс, възкръсваща от пепелта, се превръща в по-устойчива сила, която може да издържи на изпитанията на времето. Въпреки бурните исторически условия, основните идеи на демократичното управление остават непокътнати.

Интелектуалният и културният ренесанс, който бележи този период, хвърля светлина върху динамичната природа на демокрацията. Тя е не просто прераждане, а обновление, вдъхновено от просветените идеали на Ренесанса. Симфонията завършва с триумфален рефрен—преродена демокрация, жизнена и пулсираща, която въвежда нова ера, нейното ехо резонира през историята. В заключителните ноти на тази историческа симфония, този период излиза на преден план не просто като свидетел, а като разказвач. Той демонстрира упоритостта, гъвкавостта и трайната привлекателност

на демократичните идеи, гарантирайки, че симфонията на управлението продължава да звучи, променяйки се и резонирайки през коридорите на времето, разказвайки истории за издръжливост, развитие и непоколебима решителност.

Просвещение и демократични революции (XII-XIII в.)

Източник: <https://www.studentsofhistory.com/enlightenment-ideas-lead-to-revolutions>

Въведение

XVII и XVIII в. са ключов период в човешката история, повратен момент, белязан от промени в интелектуалните, социалните и политическите парадигми.

Идеалите на Просвещението допринасят за разпалването на поредица от демократични революции, които променят политическата структура на различни общества и създават предпоставки за появата на съвременното демократично управление. Просвещението се отразява в идеите на мислители като Джон Лок, Монтескьо и Русо, чийто дълбок принос продължава да отеква в коридорите на историята.

Тези интелектуалци не са само философи на Просвещението, но и служат като катализатори на революционния дух, който постепенно обхваща голяма част от света. Американската революция, дълбоко повлияна от идеалите на Просвещението, се превръща във въплъщение на прилагането на тези принципи на практика. Едновременно с това Френската революция, основана на пламенни призови за свобода, равенство и братство, е пример за трансформация потенциал на философията на

Просвещението върху политическите движения, оставяйки незаличима следа в хода на историята.

За се разбере сложната връзка между философията на Просвещението и траекторията на демократичните революции, е необходимо да се задълбочим в историческия контекст и обществената динамика, оформили тази епоха. Сред изследваните тук научни трудове са творбата на Джонатан Израел "Радикално Просвещение: философията и създаването на модерността 1650-1750 г." (2001 г.) и „Бизнесът на Просвещението: издателска история на Енциклопедията, 1775 – 1800 г." (1979 г.) на Робърт Дарнтън, които служат като критични инструменти за разкриване на сложното взаимодействие между принципите на Просвещението и стремежа към демократично управление.

Просвещение и демократични революции (XII-XIII в.)

Философски основи:

- Концепция на Лок за правата на човека

Концепцията на Джон Лок за правата на човека, изложена във фундаменталния му труд „Втори трактат за управлението“ (1689 г.), служи като крайъгълен камък за разбиране на интелектуалните основи, които подхранват демократичните революции от онова време. Лок излага убедителни аргументи в полза на естествените права на хората. В основата на философията му стои вярата в съществуването на изконни права - живот, свобода и собственост, които се основават не на добронамереността на управниците, а на самата природа на човешкото съществуване. Лок твърди, че тези права са неотменими и са в основата на индивидуалната автономия и достойнство. Това твърдение представлява радикално отклонение от преобладаващата политическа мисъл, която често оправдава властта с божествено право или кралски прерогатив.

Според Лок понятието за право на живот се простира отвъд простото биологично съществуване. То включва правото на физическо благополучие, лична сигурност и стремеж към щастие - концепция, която ще намери дълбоко отражение в последвалите дискусии за демократичното управление. Според Лок свободата е неразделна от правото на живот.

- Еволюционната концепция на Монтескьо за разделението на властите

Като се опира на философските основи на Просвещението, Монтескьо в своя монументален труд „Духът на законите“ (1748 г.) въвежда революционна концепция, която ще окаже дълбоко влияние върху структурата на демократичното управление - разделението на властите. Прозренията на Монтескьо в областта на политическата теория представляват значително отклонение от преобладаващите по това време идеи, тъй като той предлага система, в която политическата власт е разпределена между различни клонове, всеки от които упражнява контрол върху останалите.

В „Духът на законите“ Монтескьо твърди, че съсредоточаването на законодателната, изпълнителната и съдебната власт в един орган крие риск от тирания. Вместо това той предлага разделянето на властта на отделни клонове - законодателен, изпълнителен и съдебен - всеки от които има определени правомощия и отговорности. Визията на Монтескьо е революционна, като според нея разделението на властите е от решаващо значение за запазване на индивидуалните свободи и предотвратяване на злоупотребата с власт.

Концепцията на Монтескьо за разделението на властите оказва огромно влияние върху създателите на демократични конституции, особено върху бащите-основатели на Съединените щати. Джеймс Мадисън, един от създателите на Конституцията на САЩ, използва в голяма степен идеите на Монтескьо в „Документи на федералистите № 47“, като подчертава необходимостта от отделни клонове на властта, за да се предотврати натрупването на власт в един орган.

- Философия за народния суверенитет на Русо

Сред палитрата от философи на Просвещението се откроява Жан-Жак Русо, чиито идеи за народния суверенитет ще оставят незаличима следа в дискурса, свързан с демократичното управление. Основната творба на Русо - „Общественият договор“ (1762 г.) - представлява дълбока философска основа на концепцията за народен суверенитет - понятие, което ще намери дълбок отзвук сред онези, които се стремят към по-пряка и основана на участието форма на управление.

За разлика от традиционните монархии или представителни системи, Русо настоява за форма на управление, при която хората колективно определят законите, които ги управляват. Тази концепция за народен суверенитет, вкоренена в общата воля, представлява радикално отклонение от преобладаващите представи за политическа власт.

„Общественият договор“ започва с известната декларация на Русо: „Човек се ражда свободен и навсякъде е окован във вериги.“ Русо твърди, че появата на частната собственост и социалното неравенство са опорочили естествената доброта на човечеството, което е довело до създаването на политически институции, облагодетелстващи малцина привилегировани. За да поправи това, Русо предлага обществен договор - доброволно споразумение между хората за създаване на правителство, което да се основава на общата воля.

Освен Джон Лок, Монтескьо и Жан-Жак Русо през XVII и XVIII век има още няколко значими личности, които допринасят за оформянето на философската основа на Просвещението. Ето няколко забележителни личности:

- Волтер (1694-1778 г.)

Франсоа-Мари Аруе, известен с псевдонима си Волтер, е френски мислител, историк и философ от епохата на Просвещението. Неговите обширни произведения обхващат различни жанрове, включително пиеси, есета, поезия и исторически трудове. Волтер е

убеден привърженик на гражданските свободи, разума и толерантността. Известният му цитат: „Не съм съгласен с това, което имаш да кажеш, но ще защитавам до смърт правото ти да го кажеш“, съдържа неговата привързаност към принципите на свободата на словото и интелектуалната свобода. В творби като „Кандид“ (1759 г.) Волтер сатирично разобличава ирационалността и несправедливостта на своето време, насочвайки се към религиозните догми, суеверията и деспотичните политически режими.

- Мери Уолстънкraft (1759-1797 г.)

Мери Уолстънкraft е английска писателка, философ и защитничка на правата на жените. Най-значимият ѝ труд, „Защита на правата на жената“ (1792 г.), се смята за основополагащ текст във феминистката философия. Уолстънкraft страстно се застъпва за равно образование и равни възможности за жените, като оспорва преобладаващите схващания за женската непълноценност.

Демократични революции

- Американската революция

Американската революция, подхранвана от недоволството срещу британското колониално управление, е проява на стремеж към независимост, която завършва с Парижкия договор през 1783 г. и води до създаването на Съединените американски щати като независима държава. Основополагащият документ, определящ управлението на страната, е Конституцията на САЩ, изготвена през 1787 г. Този документ отразява идеалите на Просвещението, като набляга на разделението на властите, контрола и баланса, и защитата на индивидуалните права. Джеймс Мадисън, един от основните създатели на Конституцията, формулира тези принципи в „Документи на федералистите“, по-специално във документ № 51, в който се подчертава значението на балансирането на властта, за да се предотврати тиранията.

- Френската революция

Френската революция, избухнала през 1789 г., има за цел да премахне абсолютната монархия и да създаде република, основана на свободата, равенството и братството. Декларацията за правата на човека и гражданина, приета през 1789 г., се превръща в основополагащ документ, съдържащ революционните идеали. Повлияна от мислители на Просвещението като Русо, декларацията утвърждава присъщите и неотменими права на хората, включително свобода, собственост, сигурност и съпротива срещу потисничество. „Свобода, равенство, братство“ се превръща в лозунг, олицетворяващ революционните идеали, които целят да свалят монархията, да установят република и да гарантират универсални права. Революцията става свидетел на появата на радикални фракции, което води до дълбоки социални и политически промени.

Обобщение на демократичните елементи през този период

През XVII и XVIII в. - период, белязан от политически сътресения и предизвикателства към абсолютната монархия, ключови философски фигури като Джон Лок, Монтескьо и Жан-Жак Русо полагат основите на демократичните принципи. Философията на Лок набляга на индивидуалното равенство и защитата на изконните права, като дава основание за съпротива срещу деспотичните режими. Визията на Монтескьо за разделението на властите се застъпва за контрол и баланс в управлението, като предотвратява концентрацията на власт и защитава индивидуалните свободи. Концепцията на Русо за народния суверенитет, залегнала в идеите на Френската революция, подхранва движенията за нови форми на управление. Неговият акцент върху общата воля като легитимен източник на политическа власт оспорва традиционните схващания и оказва влияние върху демократичната мисъл през вековете. Заедно тези мислители допринасят за интелектуалните течения на Просвещението, като оформят демократични принципи, съсредоточени върху равенството, правата на личността, контрола и баланса, и народния суверенитет - наследство, което продължава да оказва влияние върху съвременните конституционни рамки по целия свят.

Изводи

Демократичните революции от края на XVIII в. оставят трайно наследство, оформяйки политическия, социалния и културния пейзаж на съвременния свят. Въпреки това възникват редица предизвикателства и противоречия, а реализацията на демократичните идеали се различава в различните контексти. Историци като Р.Р. Палмър ("Епохата на демократичната революция: политическа история на Европа и Америка, 1760-1800 г.", 1959 г.) анализират сложността и противоречията в тези революции, хвърляйки светлина както върху тяхната трансформираща сила, така и върху предизвикателствата при прилагането на демократичните принципи на практика.

Американската и Френската революция бележат появата на съвременните демократични принципи, като оказват влияние върху конституционното развитие и дискусиите за индивидуалните права. Конституцията на САЩ и Декларацията за правата на човека са фундаментални документи, отразяващи идеалите за свобода, равенство и демократично управление.

Философите, мислителите и революционните водачи от XVII и XVIII век изиграват ключова роля в оформянето на идеологическия пейзаж, политическите структури и обществените норми на своето време. Тези личности допринасят значително за появата на модерните демократични принципи и революционните движения от епохата.

XIX и началото на XX век

Източник: <https://editions.covecollective.org/chronologies/reform-act-1832-1>

Развитие на демокрацията през XIX век

XIX век играе важна роля в историята на демокрацията. През този период се води борба за разширяване на правата на по-големи групи от населението, като в същото време протичат процеси, свързани със социални и политически промени. Въпреки постиженията в сферата на демокрацията, съществуват редица препятствия, особено във връзка с изборните права на жените и гражданските права.

- **Демократично развитие**

Нарастващото разпространение на изборните права е ярък пример за това как демократичното движение се разширява през XIX век. Въведени са значителни конституционни изменения и законодателни промени с намерението да се намалят пречките пред политическото участие, за да се насърчи по-всеобхватно управление. Важна повратна точка през този период е британският Закон за реформите от 1832 г. В този момент повече хора получават право на глас и в резултат на това се създава по-всеобхватна политическа система. Всички тези промени са плод на Индустиалната революция.

За да се справят с изключването на афроамериканците от процеса на гласуване, Съединените щати се опитват да променят конституцията си, най-вече чрез 15-ата поправка. Въвеждането на тази поправка през 1870 г. носи много подобрения, свързани с премахването на расовите бариери в демократичните общества - тя дава право на хората да гласуват, без да се взема предвид тяхната раса.

- **Борби за избирателни права на жените**

Въпреки че правата на жените постепенно се увеличават, изключването им от политическото участие означава, че демократичният проект на XIX век остава незавършен. По това време движенията за право на глас на жените набират сила и предизвикват дълбоко вкоренените норми, които ограничават политическата активност на 50% от населението. Конвенцията за правата на жените в Сенека Фолс от 1848 г. е ключов момент в борбата за правата на жените, тъй като ключови фигури като Сюзън Б. Антъни и Елизабет Кади Стантън се застъпват за избирателните права на жените.

Борбата за избирателни права на жените среща силна съпротива. Дълбоко вкоренените обществени норми, които често се поддържат от установените властови структури, се противопоставят на идеята жените да участват в политиката. Опитвайки се да преобърнат съществуващото статукво и да преобразят демокрацията по начин, който е по-приобщаващ, суфражистките се сблъскват със съпротива, подигравки и понякога дори с актове на насилие.

- **Борби за граждански права**

През XIX век афроамериканците в САЩ са изправени пред сериозни предизвикателства, свързани с гражданските права. Въпреки че 15-ата поправка гарантира правото на глас на всички хора, расовите предразсъдъци продължават да съществуват дори след поправката. По време на епохата на възстановяване, последвала Гражданската война, се полагат усилия за утвърждаване на правата на наскоро освободените роби. Въпреки това очакваното въздействие на тези усилия е отслабено от окончателното установяване на системен расизъм и законите на Джим Кроу.

За афроамериканците през този период е изключително трудно да упражняват гражданските си права. Редица стратегии, включително тестове за грамотност, данъци върху гласовете и сплъшване, са използвани, за да се попречи на много афроамериканци да участват в демократичния процес, което противоречи на целите на 15-ата поправка.

- **Индустриализация и нови предизвикателства: възходът на работническите движения и социалните реформи**

В края на XIX и началото на XX в. зашеметяващият ръст на индустриализацията трансформира икономиките, обществата, както и всекидневния живот. Наред с икономическия успех се появяват и редица трудности, тъй като световната икономика от основана на селското стопанство се превръща в индустриална. С индустриализацията

се увеличават икономическите различия, лошите условия на труд и социалното неравенство. В отговор на тези трудности по това време се появява по-силно движение за социални промени, които да се справят с човешката цена на прогреса, и се развиват работнически движения, борещи се за правата на работниците.

Предизвикателства, пред които е изправена индустриализацията

С навлизането на индустриализацията започва преход от традиционни, селски икономики към индустриални икономики, основани на фабриките, урбанизацията и машините. Концепцията за труда, социалните структури и производството е драстично променена. Напредъкът в технологиите помага на фабриките да се развиват по-бързо. Този факт е съпроводен с нови предизвикателства и финансов просперитет за част от населението на Европа.

1. Експлоатация на труда и условия на труд: в резултат на разрастването на фабриките и промишлеността се появява нова работническа класа. Условията на труд в тези отрасли обаче често са били ужасяващи - дълги часове, ниско заплащане и опасна среда. Работниците имат малко права и защита, и често са малтретирани, докато изпълняват опасна работа.

2. Икономическо неравенство: въпреки че индустриализацията значително допринася за развитието на икономиката, нейните предимства не са разпределени поравно. Неравенството между богатия елит и работническата класа се увеличава и икономическите дисбаланси се задълбочават. В променящите се демократични рамки тази концентрация на богатство поражда загриженост по отношение на социалната справедливост и равенството.

Развитие на работническите движения

Проблемите на индустриализацията служат като стимул за появата на работнически движения. Тези движения защитават правата на работниците, като им осигуряват справедливо възнаграждение, безопасни условия на труд и право да създават профсъюзи.

1. Рицарите на труда: основан през 1869 г., това е един от първите и най-известни работнически съюзи по онова време. Рицарите подкрепят единството и правата на работниците, като се стремят да обединят работниците от различни професии. В тяхната програма залягат искания като равни заплати, по-добри мерки за безопасност, както и осемчасова работна седмица.

2. Американска федерация на труда (AFL): създадена през 1886 г., AFL дава началото на промяна в тактиката на работническите организации - те стават по-специализирани. Под ръководството на Самюъл Гомпърс AFL се концентрира върху определени профсъюзи и преговаря с работодателите за подобряване на заплащането и условията на труд. През годините на своята дейност и чрез упорито придържане към целите си, организацията успява да подобри условията на труд на много хора.

3. Аферата Хеймаркет: Аферата на Хаймаркет в Чикаго от 1886 г. служи като отрезвяващо напомняне, че съществува опозиция на движението за права на работниците. По време на мирна демонстрация с искания за осемчасов работен ден, избухва бомба, което води до насилие и смъртни случаи.

Социални реформи в отговор на индустриализацията

През периода обществото започва да осъзнава човешката цена на индустриалния напредък и се заражда по-всеобхватно движение за социални реформи. Реформаторските идеали, целящи да облекчат социалните несправедливости, които индустриализацията е задълбочила в края на XIX и началото на XX в., намират своя израз по време на прогресивната епоха.

1. Реформи в областта на детския труд и образованието: индустриализацията води до суровата реалност на детския труд, тъй като малките деца често са изложени на опасни условия на труд. Прогресивни реформатори, като Люис Хайн и Джейн Адамс, полагат много усилия, за да направят тези несправедливости обществено достояние. Благодарение на техните усилия за приемане на законодателство, забраняващо детския труд, и за насърчаване на всеобщото образование, експлоатацията на деца с цел финансова изгода значително намалява.

2. Закони за безопасност на работното място: необходимостта от закони за безопасност на работното място произтича от опасните условия на труд в мините и промишлеността. Общественото мнение е провокирано от трагедии като пожара във фабриката Triangle Shirtwaist в квартал Гринуич Вилидж в Манхатън, Ню Йорк, през 1911 г., при който 146 работници от шивашки предприятия губят живота си в резултат на недостатъчни мерки за безопасност. В резултат на катастрофата са въведени закони за безопасност, за да се защитят работниците, а условията на труд са подложени на по-строг контрол.

3. Прогресивно движение и социално-икономическа справедливост: прогресивното движение, ръководено от личности като Теодор Рузвелт, има за цел да се справи със сериозните социално-икономически проблеми, които се задълбочават заради индустриализацията. Прогресивното движение насърчава социалната справедливост, антитръстовото законодателство и опазването на околната среда.

Исторически моменти на демокрацията през XIX и началото на XX век

- **Революциите от 1848 г:** революциите от 1848 г., наричани понякога „пролетта на народите“, обхващат цяла Европа, водени от призови за политически и социални реформи. Тези революции поставят началото на всички предстоящи демократични движения в Европа.

- **Британският закон за реформите от 1832 г.:** с тази реформа се отменя изискването за притежаване на собственост за упражняване на изборното право. Законът е едно от последствията от индустриалната революция в социален план и приближава правителството на Великобритания с една стъпка към по-демократична структура.
- **Парижката комуна във Франция (1871 г.):** Парижката комуна, основана в Париж през 1871 г., е радикално социалистическо правителство, което не просъществува дълго. То е пример за работническо самоуправление и демократично участие, въпреки че в крайна сметка се проваля.
- **Германското социално законодателство в края на XIX в. при Бисмарк:** Ото фон Бисмарк, канцлер на Германската империя, въвежда социално законодателство в края на XIX в., включително обезщетения за работниците и социално осигуряване. Въпреки че тези социални политики не са били по същество демократични, те решават дадени социални проблеми и оказват влияние върху развитието на социалната демокрация.
- **Основаване на Втората френска република (1848 г.):** Втората френска република е създадена през 1848 г. в резултат на Февруарската революция. Въпреки че е приета демократична конституция и е разширено изборното право, вътрешните конфликти и напрежения в крайна сметка допринасят за идването на власт на Наполеон III.
- **Аферата „Драйфус“, Франция, 1894-1906 г.:** Аферата „Драйфус“ разкрива антисемитизма и дълбоките разломи във френското общество, съсредоточени около погрешното осъждане на Алфред Драйфус. Тази акция повдига въпроса за демокрацията и правосъдието в Европа.
- **Италианско обединение през XIX век:** множество държави се обединяват в една нация. Това от своя страна води до проблеми, свързани с демократичното представителство и управление, породени от националистически настроения.
- **Конституционната монархия в Испания (1876 г.):** Конституцията на Испания от 1876 г. установява система на парламентарно управление под формата на конституционна монархия. Конституцията бележи модернизацията на Испания в политически план, както и обединението на страната.
- **Конвенциите от Хага (1899 и 1907 г.):** Целта на Хагските конвенции от 1899 г. и 1907 г. е да се създадат насоки за водене на война и да се насърчи уреждането на спорове по взаимно съгласие. Въпреки че нямат за основна цел

установяването на демокрация, тези международни споразумения показват опити за създаване на по-справедлива и регулирана глобална система.

- **Руската революция (1917 г.):** Съветският съюз е създаден след свалянето на царския режим по време на Руската революция през 1917 г. Това не е демократична промяна, но оказва значително влияние върху дебатите относно международната политическа динамика и управленските структури.
- **Кампании за упражняване на правото на глас на жените в няколко европейски държави:** в края на XIX и началото на XX век движенията за избирателни права на жените набират сила в цяла Европа. Мотивирани от постиженията в САЩ и Обединеното кралство, поддръжниците на избирателното право на жените допринасят за развитието на демокрацията.

Изводи

XIX и началото на XX век са бурно и ключово време в развитието на демократичните принципи, през което социалните структури по целия свят претърпяват значителни сътресения. С цел да се установи всеобхватна форма на управление, през този период процъфтява демократичното движение, основано на просвещенските концепции за индивидуални права и гражданска активност.

За да се признае променящата се динамика, предизвикана от индустриализацията, законодателни промени като Закона за реформите от 1832 г. във Великобритания и конституционни поправки като 15-ата поправка в Съединените щати се опитват да преодолеят съществуващите бариери пред демокрацията. Въпреки това, проблемите, свързани с избирателните права на жените и гражданските права, означават, че демократичният проект от тази епоха остава незавършен.

Индустриализацията е ключов момент в този период, който носи много нови предизвикателства, които променят демокрацията. Работническите движения са създадени от работническата класа и индустрията, които подкрепят социалния прогрес и правата на работниците. Организации като Американската федерация на труда и Рицарите на труда, които се борят за правото на справедливо заплащане, възможността за колективно договаряне и достойни условия на труд, служат като глас на работническата класа.

Стремежът към политически и социални реформи в цяла Европа се отразява в революциите от 1848 г., Парижката комуна и обединението на Италия. Сложността на демократичните процеси може да бъде видяна във френската афера „Драйфус“ и испанската конституционна монархия.

Хагските конвенции и създаването на Международния алианс за женски права са два примера за това как стремежът към демокрация се сблъсква с глобални инициативи в края на XIX и началото на XX век.

В заключение, през XIX и началото на XX се век оформят политическите среди - такива, каквито ги познаваме днес. Демократичните движения, създадени през този период, трябва да се справят с пречките на индустриализацията, но също така да осигурят на широката общественост равнопоставено представителство, справедливост и приобщаване.

Втората световна война и съвременност

Източник: <https://www.history.com/news/germany-divided-world-war-ii>

Въведение

След Втората световна война настъпва ключов момент в световната история, когато демокрацията се разпространява в значителен мащаб. Установяването на демократични институции се превръща в глобална тенденция, подхранвана от желанието за самоопределение, движенията за правата на човека и отхвърлянето на авторитарните идеологии. През този период се разгръща и Студената война, по време на която демократичните и авторитарните системи участват в геополитическа конкуренция за влияние. В това изследване се разглежда глобалното разпространение на демокрацията след Втората световна война, като се анализират факторите, допринесли за нейното разширяване, и динамиката на Студената война, оказала влияние върху утвърждаването на демократичните идеали.

Разпространение в глобален мащаб

Период преди Втората световна война

Преди Втората световна война международният пейзаж е съставен от колониални системи и монархии, създадени през XVIII и XIX век. Последниците от тази епоха са дълбоки и създават предпоставки за своеобразна и сложна криза, подтикната от революцията на културните ценности, която започва да се разгръща в Европа в началото на века. Тъй като ерата на капитализма и либерализма от XIX в. отстъпва място на период на сътресения в началото на XX в., основите на нациите се променят, поставяйки под въпрос установените структури на властта. Империалистическите тенденции и монархическите управления се изправят пред безпрецедентни предизвикателства, докато светът се устремява към катаклизма на Втората световна война (Berend, 2023). Тази прелюдия към Втората световна война, белязана от културни катаклизми и геополитически промени, поставя основите на последващи трансформации. В своя фундаментален труд „Третата вълна: демократизацията в края на XX век“ Самюъл П. Хънтингтън идентифицира историческите вълни на демократизация, хвърляйки светлина върху бурните събития, случили се преди войната. Анализът на Хънтингтън обхваща вълните на демократизация от 1822 г. до 1925 г. в контекста на възникването на демократични държави по интелектуалния модел на Американската и Френската революция. Последвалата контравълна на автократия, която достига до Втората световна война, оказва дълбоко въздействие, като през 1942 г. кулминира със съществуването на само девет демокрации в света. Този сложен исторически контекст, характеризиращ се с приливи и отливи на демократичните процеси, служи като фон за разбиране на глобалното разпространение на демокрацията, което се разгръща след Втората световна война (Merkel, 2019).

Възстановяване и демократизация след войната

След Втората световна война усилията за следвоенно възстановяване и демократизация, предприети от победоносните съюзнически сили, изиграват ключова роля за промяна на глобалния политически пейзаж. Мащабът на разрушенията, причинени от войната, изисква всеобхватни стратегии за възстановяване на нациите и създаване на устойчиви управленски структури. Победените съюзнически сили, особено Съединените щати, чрез инициативи като плана „Маршал“, прилагат амбициозни програми за възстановяване, насочени към съживяване на разрушените от войната икономики и укрепване на политическата стабилност. Тези усилия надхвърлят обикновената икономическа помощ и обхващат по-широка визия за насърчаване на демократичните идеали като основа за траен мир и стабилност.

Един от забележителните аспекти на следвоенното възстановяване е създаването на демократични институции в много страни. Победителите във войната се стремят да въведат принципите на демократичното управление, считайки, че те са от съществено значение за предотвратяване на повторното възникване на глобални конфликти. Изготвянето на нови конституции се превръща в ключов механизъм за институционализиране на демократичните ценности и гарантиране на защитата на основните права. Този процес често се характеризира със съвместни усилия между окупираните държави и съюзническите сили, което отразява ангажимента за

насърчаване на демократични модели на управление, които да издържат проверката на времето.

Международните организации също изиграват важна роля в процеса на демократизация след войната. Създаването на Организацията на обединените нации (ООН) през 1945 г. бележи решаващо развитие, като предоставя платформа за дипломатически диалог, разрешаване на конфликти и насърчаване на демократичните принципи в световен мащаб. Организации като Международния валутен фонд (МВФ) и Световната банка допринасят за икономическата стабилност и развитие, укрепвайки допълнително основите на демократичното управление.

Създаване на Организацията на обединените нации

Създаването на Организацията на обединените нации (ООН) през 1945 г. бележи важен етап в епохата след Втората световна война, като въплъщава колективен ангажимент за насърчаване на международното сътрудничество, спазване на правата на човека и насърчаване на демократичните принципи в световен мащаб. ООН възниква в отговор на неуспехите на Лигата на нациите и има за цел да създаде форум за дипломатически диалог, предотвратяване на конфликти и утвърждаване на общи ценности между нациите.

В Устава на ООН, подписан в Сан Франциско през 1945 г., са очертани основните принципи на организацията, като се набляга на суверенитета на държавите членки, мирното разрешаване на спорове и ангажимента за спазване на правата на човека и основните свободи. Създаването на специализирани агенции в рамките на ООН, като например Организацията на ООН за образование, наука и култура (ЮНЕСКО) и Детския фонд на Обединените нации (УНИЦЕФ), допълнително подчертава нейния многостранен подход за справяне с глобалните предизвикателства.

През целия следвоенен период ООН играе ключова роля в справянето с редица глобални предизвикателства и конфликти. Нейните мироопазващи мисии се стремят да предотвратяват и разрешават конфликти, като забележителни успехи са постигнати при Суецката криза (1956 г.) и при разрешаването на Кубинската ракетна криза (1962 г.). Освен това ООН се превръща във форум за дискусии по въпросите на деколонизацията, улеснявайки прехода към независимост на редица държави.

Въпреки това ефективността на ООН при разрешаването на конфликти в следвоенния период не е лишена от предизвикателства. Съперничеството по време на Студената война често парализира Съвета за сигурност, ограничавайки способността му да предприема решителни действия в определени случаи. Корейската война (1950-1953 г.) и Виетнамската война (1955-1975 г.) подчертават сложността на преодоляването на геополитическото напрежение в рамките на ООН. Освен това организацията е критикувана за неспособността си да предотврати геноцидите в Руанда (1994 г.) и Босна (1995 г.).

Студената война и идеологическото противопоставяне

Студената война, продължила приблизително от края на Втората световна война (1945 г.) до разпадането на Съветския съюз през 1991 г., се характеризира с интензивна идеологическа конкуренция между демократичния Запад, воден от САЩ, и комунистическия Изток, воден от Съветския съюз. Това идеологическо разделение се проявява в противоречиви политически, икономически и социални системи, като всяка свръхсила утвърждава своя собствена визия за управление и организация на обществото.

Демократичният Запад, воден от Съединените щати, поддържа принципите на индивидуалните свободи, свободния капиталистически пазар и демократичното управление. За разлика от Запада, комунистическият Изток под ръководството на Съветския съюз се придържа към марксистко-лениниската идеология, като утвърждава държавната собственост върху средствата за производство и централизираната планова икономика, привидно целяща безкласово общество.

Това идеологическо съревнование надхвърля икономическите и политическите сфери и оформя геополитическия пейзаж през периода. Съединените щати и Съветският съюз водят глобална борба за влияние, като всяка от страните се стреми да разшири сферата си на идеологическо и политическо влияние. Корейската война (1950-1953 г.) и Виетнамската война (1955-1975 г.) са пример за геополитическите измерения на Студената война, в които демократичните и авторитарните системи се сблъскват непряко.

Студената война също така подхранва конкуренцията между демократичните и авторитарните системи по отношение на обществените ценности и моделите на управление. И двете страни се стремят да демонстрират силните страни на своите системи, като изтъкват постиженията си в областта на икономическия просперитет, технологичния напредък и обществения прогрес. Идеологическото съперничество не само влияе на международните отношения, но и оказва дълбоко въздействие върху вътрешните политики и структурите на управление в много страни.

Насърчаване и ограничаване на демокрацията

Демократичните държави, особено Съединените щати, прилагат различни стратегии за насърчаване на демократичното управление в световен мащаб по време на Студената война. Инициативи като доктрината „Труман“ и плана „Маршал“ имат за цел да предоставят икономическа помощ и подкрепа на държавите, които се съпротивляват на комунизма, да насърчат политическата стабилност и да поощрят изграждането и развитието на демократични институции. Създаването на организации като Националния фонд за демокрация (NED) през 1983 г. става допълнителен пример за ангажимента за насърчаване на демокрацията чрез неправителствени средства. Тези стратегии често са многостранни и включват икономическа помощ, програми за културен обмен и дипломатически усилия.

За разлика от тях, Съветският съюз провежда политики на сдържане на разпространението на демокрацията и капитализма. Създаването на Варшавския договор през 1955 г. - военен съюз между комунистически държави - има за цел да

балансира влиянието на НАТО и да предотврати разпространението на демократичните идеали. Съветският съюз също така подкрепя авторитарните режими, които са в съответствие с неговата комунистическа идеология, като често предоставя военна и икономическа помощ за поддържане на влиянието си.

Изводи

В периода след Втората световна война се наблюдава глобална промяна към демокрация, подхранвана от отхвърлянето на авторитарните идеологии и желанието за самоопределение и човешки права. Силното съперничество през Студената война между демократичния Запад, воден от Съединените щати, и комунистическия Изток, воден от Съветския съюз, определя геополитическия пейзаж. Стратегиите за следвоенно възстановяване, създаването на Организацията на обединените нации и идеологическото съревнование по време на Студената война оказват влияние върху глобалното разпространение на демократичните идеали. Сложната динамика на този период - от края на Втората световна война до стратегиите за насърчаване и съдържане на демокрацията - продължава да определя съвременните дискусии за управлението и международните отношения (Gaddis, 2005; United Nations; Kaplan, 1999).

Периодът след Студената война

Въведение

Студената война, продължила от края на Втората световна война до началото на 90-те години на XX век, разделя света на два идеологически лагера, характеризиращи се с противопоставянето на капитализма и комунизма, демократичните и авторитарните модели на управление. Съперничеството между Съединените щати и Съветския съюз оформя глобалната политика, като води до появата на съюзи, периферни войни и разпространение на ядрени оръжия. Това двуполусно разделение определя не само международните отношения, но оказва влияние и върху вътрешната политика, като много държави се присъединяват или към Западния блок, воден от Съединените щати, или към Източния блок под съветска хегемония. Разпадането на Съветския съюз и Източния блок в края на 80-те и началото на 90-те години на XX в. обаче бележи края на ерата на Студената война и поставя началото на нова ера на геополитическо преустройство и трансформационни промени. С разпадането на двуполусния световен ред бившите авторитарни режими се сблъскват с новооткрити възможности за политическа откритост и демократизация. Този ключов момент в историята поставя началото на вълна от процеси на демократизация по целия свят, тъй като държавите се възползват от възможността да се освободят от авторитарното управление и да възприемат демократичните принципи на управление.

Движения за демократизация и нови предизвикателства

След идеологическия крах на комунизма на Запад настъпва дух на триумфализъм. В едно свое знаменито изказване Франсис Фукуяма обявява, че историята окончателно е приключила с всеобщата победа на западната либерална демокрация като окончателна форма на човешко управление. Разбира се, епохата след Студената война предоставя уникална историческа възможност за разширяване на демокрацията по света и през седмата година след края на Студената война повече хора живеят в условията на демокрация, отколкото на диктатура (118 от 193-те държави в света се смятат за демократични). Въпреки първоначалния напредък обаче много нови демокрации се сблъскват с предизвикателства като слаби институции, политическа поляризация и наследство от авторитарно управление. Освен това успешната демократизация изисква нещо повече от провеждане на избори - тя включва и изграждане на силни институции, насърчаване на културата на политическо участие и гарантиране на върховенството на закона.

Ето защо за голяма част от света, включително и за демократизиращите се региони, краят на историята все още не е настъпил. В целия свят продължават споровете относно правилното устройство на държавата и начина, по който трябва да се използва държавната власт, за да се влияе върху разпределението на стоки, услуги и ценности в обществото.

Опитът в областта на демократизацията в различните региони се различава поради културни, исторически и геополитически фактори. Въпреки че още преди края на Студената война в много части на света вече се наблюдават тенденции на демократизация, а след 1973 г. се наблюдава почти линейно нарастване на процесите на демократизация по света, съществуват някои съществени различия между регионите, а също и в рамките на един и същ регион. Положителните промени се свързват с „вълни“ като латиноамериканския преход към демокрация (края на 70-те и началото на 80-те години на XX век) и този, който се осъществява след падането на Берлинската стена и разпадането на Съветския съюз. За негативните промени е по-трудно да се говори за „вълни“, макар да е ясно, че в някои региони свободата е по-ограничена, отколкото в други. Например през 1994 г. Субсахарска Африка (Бурунди, Нигерия, Ангола, Ботсвана, Коморските острови, Конго, Кения, Сенегал, Замбия) и Южна и Централна Азия (Афганистан, Азербайджан, Киргизстан, Непал, Таджикистан, Узбекистан) са регионите с най-рязко намаление на свободите според Freedom House, която оценява достъпа на хората до политически права и граждански свободи в 210 страни и територии чрез годишния си доклад „Свободата в света“. Година по-рано, през 1993 г., промяната е по-разнообразна по отношение на географския обхват и е водена от Таджикистан, Алжир и Перу.

В съвременната епоха процесите на демократизация продължават да се развиват в различни части на света, макар и по по-сложен и нюансиран начин. Докато непосредствено след края на Студената война се наблюдава вълна от преходи от авторитарно управление към демокрация, през следващите години се наблюдават както напредък, така и неуспехи в утвърждаването на демократичното управление. Една от забележителните тенденции е възходът на хибридните режими, които проявяват елементи както на демокрация, така и на авторитаризъм, размивайки границите между двете системи. В някои случаи авторитарните лидери се адаптират към демократичните

норми и институции, като същевременно запазват строг контрол върху политическата власт и потискат опозицията. Освен това разпространението на цифровите технологии и социалните мрежи променя пейзажа на политическото участие и активност, като дава възможност на гражданите да се мобилизират и да организират протести, кампании и движения за политическа промяна. Същите тези технологии обаче са използвани и от авторитарните режими за потискане на опозицията, разпространение на дезинформация и подкопаване на демократичните процеси. От своя страна възходът на популистки лидери и националистически движения в много демократични държави подхранва поляризацията, ксенофобията и атаките срещу демократичните институции и норми. В светлината на тези предизвикателства съвременният пейзаж на демократизация изисква иновативни подходи и съгласувани усилия за справяне с променящите се заплахи за демокрацията и за утвърждаване на принципите на свобода, равенство и справедливост за всички.

Въздействието на демокрацията върху благосъстоянието и развитието на човека

Учените и политиците отделят голямо внимание на това дали демокрацията има положително въздействие върху някои ключови аспекти, които засягат благосъстоянието, като модернизацията, икономическото и човешкото развитие. Въпреки че не е ясно дали демокрациите дават по-добри резултати от недемократичните режими по отношение на тези променливи, няма съмнение, че съществува много силна зависимост.

През втората половина на ХХ в. една от най-плодотворните дискусии в политическите науки е изследването на връзката между икономическото развитие и демокрацията. Макар че много учени като Милс, Маркс и Токвил изучават тази връзка, едва в края на 50-те години - с Лернер (1958) и Липсет (1959) - това съсредоточаване на вниманието достига своя пълен размах. Именно по това време Липсет пише: „Колкото по-заможна е една страна в икономическо отношение, толкова по-големи са шансовете ѝ да поддържа демократично правителство“ - изречение, което влиза в историята и което двадесет години по-късно О'Донъл нарича „уравнението на оптимиста“ (1979). Това „оптимистично уравнение“ се основава на убеждението, че модернизацията (т.е. икономическото развитие, увеличаването на комуникациите и по-доброто ниво на образование) обикновено води до умерени тенденции в обществото; и следователно до по-умерени долна и горна социална класа, и до по-голяма средна класа. Този контекст има тенденция да създава по-добра основа за поддържане на демокрацията. Оттогава насам учените обсъждат каква е посоката на влияние във връзката между демокрацията и развитието - дали по-развитите и проспериращи общества са по-склонни към установяване на демократични режими, или демократичните модели на управление носят положителен ефект върху икономиката и общото социално благосъстояние?

Последните проучвания подчертават положителната връзка между човешкото развитие и демокрацията и твърдят, че икономическото развитие е следствие от установяването

на добре функциониращи демократични модели на управление. Използвайки Латинска Америка като отправна точка за своя анализ, Алтман и Кастильони (2003) показват не само, че демокрациите са по-добри от недемокрациите в насърчаването на човешкото развитие по отношение на акумулирането на богатство (БВП на глава от населението), но и че разликите в степента на демократизация имат значително въздействие върху човешкото развитие по отношение на детската смъртност, неграмотността и продължителността на живота. С други думи, колкото по-демократичен е един режим по континуума от пълен авторитаризъм до пълна демокрация, толкова по-добре се представя той в областта на човешкото развитие. В резултат на това, тяхното изследване показва, че съществува пряка, положителна връзка между качеството на демокрацията и човешкото развитие.

Важно е да се отбележи, че качеството на демокрацията има значение за човешкото развитие. Тези демокрации, които реализират гражданските и политическите права в най-голяма степен, имат по-добри шансове за разширяване на човешкото развитие в сравнение с „ограничените демокрации“ или „избирателните демокрации“ (Даймънд, 2003). Следователно, има значение дали режимът е демократичен, но по-важното е, че има голямо значение дали режимът е „добър“ демократичен режим. В днешно време много страни са достигнали минималните избирателни и процедурни изисквания, за да бъдат считани за демокрации. Голяма част от тези страни обаче все още са далеч от демокрация с високо качество. В резултат на това премахването на значителните ограничения върху участието, конкуренцията и гражданските свободи, споменати от Мейнваринг (1999), изглежда от съществено значение за насърчаването на човешкото развитие.

Демокрация и права на човека

Демокрацията и човешките права са неразривно свързани, тъй като демокрацията предоставя институционалната рамка и механизми, необходими за защитата и насърчаването на човешките права. В едно демократично общество гражданите имат право да участват в политическите процеси, да изразяват свободно мнението си и да държат правителствата си отговорни чрез свободни и честни избори. Тези демократични принципи са от съществено значение за опазването на основните човешки права, включително правата на свобода на словото, събранията и сдружаването. Освен това демокрацията гарантира, че властта на правителството е ограничена от върховенството на закона и независимите институции, предотвратявайки произволните злоупотреби с власт и защитавайки индивидите от дискриминация, потисничество и насилие. От друга страна, уважението към човешките права е съществено за функционирането на демокрацията, тъй като гарантира, че всички граждани, независимо от тяхната раса, религия, пол или политически убеждения, се третират с достойнство, и е налице равенство пред закона. Затова демокрацията и човешките права се укрепват взаимно, създавайки единен цикъл, при който защитата на човешките права укрепва демокрацията, а демокрацията, от своя страна, поддържа и утвърждава човешките права на всички индивиди.

Ролята на Организацията на обединените нации

Организацията на обединените нации (ООН) играе ключова роля в насърчаването на демократичното управление и човешките права по целия свят чрез различни механизми и инициативи. Като форум за международно сътрудничество и диалог, ООН улеснява многостранните усилия за подкрепа на демократични преходи, укрепване на изборните системи и подобряване на защитата на човешките права. Общото събрание на ООН и специализираните агенции, като Програмата на ООН за развитие и Службата на Върховния комисар на ООН за правата на човека, предоставят техническа помощ, подкрепа за изграждане на капацитет и застъпнически усилия за насърчаване на демократичните принципи и институции. Освен това, Съветът за сигурност на ООН може да упълномощи мироопазващи мисии или да наложи санкции за справяне със заплахи за демокрацията и човешките права в региони, засегнати от конфликти.

Въпреки това, ефективността на ООН в тези начинания често е затруднена от различни предизвикателства. Критиците твърдят, че процесите на вземане на решения в ООН са бавни, бюрократични и често възпрепятствани от геополитически съперничества между държавите-членки. Освен това, липсата на механизми за принудително изпълнение и правото на вето, което притежават постоянните членове на Съвета за сигурност, могат да възпрепятстват способността на ООН да предприеме решителни действия в случаи на злоупотреби с човешките права или демократичен регрес. Нещо повече, неравномерното разпределение на властта и ресурсите в рамките на системата на ООН, както и обвиненията в неправомерни действия и корупция в агенциите на ООН, подкопават доверието в нейната прозрачност и ефективност в насърчаването на демокрацията и човешките права в глобален мащаб. Въпреки тези критики, ООН остава незаменим актьор в напредъка на демократичното управление и човешките права, а усилията за реформиране и укрепване на нейните механизми са от съществено значение за подобряване на нейната ефективност при справянето със сложните предизвикателства на съвременния свят.

Ролята на Европейския съюз

Европейският съюз (ЕС) играе значителна роля в насърчаването на демокрацията и човешките права както в рамките на своите държави-членки, така и извън тях. Основан на принципите на демокрацията, върховенството на закона и уважението към човешките права, ЕС превръща насърчаването на тези ценности в централен стълб на своята външна политика и външни отношения. В рамките на своите граници ЕС внедрява механизми за защита на демократичното управление и човешките права, включително редовно наблюдение и оценка на спазването на демократичните норми и основните права от държавите-членки. Освен това ЕС предоставя финансова и техническа подкрепа за демократичните реформи, за укрепването на организациите на гражданското общество и за повишаване на капацитета на институциите за спазване на стандартите за човешки права.

Извън своите граници ЕС участва в дипломатически усилия, сътрудничество за развитие и подкрепа за инициативи за изграждане на демокрация в партньорски държави по целия свят. Чрез инициативи като Европейския инструмент за демокрация и права на човека (EIDHR) и Европейската политика за съседство (ENP), ЕС работи за насърчаване на демократичното управление, укрепване на върховенството на закона и защита на човешките права в региони, изправени пред политическа нестабилност, конфликти и авторитарно управление. Въпреки че усилията на ЕС срещат определени предизвикателства и ограничения, неговият ангажимент за развитие на демокрацията и утвърждаване на човешките права подчертава ролята му като глобален защитник на тези основни принципи.

Съвременни предизвикателства и перспективи пред демокрацията

В съвременния свят демокрацията се изправя пред множество предизвикателства, които застрашават нейната стабилност и ефективност. Един от най-належащите проблеми е постоянната заплаха от тероризъм, който не само представлява пряка опасност за сигурността на гражданите, но и подкопава демократичните ценности като свободата на изразяване и гражданските свободи. Нарастването на екстремистките идеологии и дейността на недържавни актьори води до разпространение на терористични атаки по целия свят, което поставя под изпитание устойчивостта на демократичните институции и общества. Освен това, продължаващите конфликти и геополитическото напрежение изострят предизвикателствата пред демокрацията, тъй като подклаждат нестабилност и водят до изселвания и хуманитарни кризи. В региони, разкъсвани от продължителни конфликти, като Близкия Изток и части от Африка, демократичното управление често е подкопано от слаби държавни институции, корупция и влиянието на въоръжени групировки.

Появата на нови заплахи като кибервойна, дезинформационни кампании и хибридна война поставя безпрецедентни предизвикателства пред демократичните общества, които се стремят да защитят своите изборни процеси, цифрова инфраструктура и национална сигурност. Справянето с тези многопластови предизвикателства изисква съвместни усилия на правителства, гражданско общество и международни актьори за утвърждаване на демократичните принципи, насърчаване на мира и борба с екстремизма във всичките му форми.

Заклучения и препоръки

За да се насърчи демокрацията по света, са необходими съгласувани усилия за укрепване на институциите, насърчаване на гражданската ангажираност и утвърждаване на демократичните ценности. На първо място, инвестирането в развитието на стабилни демократични институции, включително независими съдебни системи, свободни и честни изборни механизми и отговорни правителствени органи, е от съществено значение за осигуряването на върховенството на закона и защитата на правата на гражданите. Освен това, насърчаването на гражданското образование и

инициативите за овластяване на гражданското общество могат да дадат възможност на гражданите активно да участват в демократичния процес, да държат правителствата си отговорни и да се застъпват за положителни социални промени.

Също така, насърчаването на приобщаващ политически диалог и процеси на помирение е от съществено значение за изграждането на консенсус, разрешаването на конфликти и преодоляването на разделенията в обществото. Международното сътрудничество и подкрепата за демократичното управление, включително чуждестранната подкрепа, техническата помощ и дипломатическият натиск върху авторитарните режими, също могат да помогнат за укрепването на демократичните преходи и утвърждаването на демократичните норми и стандарти в световен мащаб. Внедряването на дигитални иновации и използването на технологиите за подобряване на прозрачността, отчетността и участието на гражданите в управленските процеси също могат да укрепят демократичните институции и практики в дигиталната епоха. В крайна сметка, насърчаването на демокрацията изисква цялостен подход, който да адресира основните причини за дефицитите в демокрацията, да овластява гражданите и да изгражда устойчиви демократични институции, способни да устоят на вътрешни и външни предизвикателства.

Библиография

Проучване на терен

- Al Jazeera. (2023, September 3). *Police arrest 20 in Cyprus as anti-migrant violence spreads*. <https://www.aljazeera.com/news/2023/9/3/over-a-dozen-arrested-in-cyprus-as-anti-migrant-violence-spreads>
- Stephan, L. (2023, September 27). *Migrants in Cyprus fear fresh violence after a wave of racist far-right attacks*. Le Monde.fr. https://www.lemonde.fr/en/immigration/article/2023/09/27/migrants-in-cyprus-fear-fresh-violence-after-a-wave-of-racist-far-right-attacks_6140445_144.html
- Amnesty International, *Cyprus: Authorities must protect migrants and refugees from racist attacks*. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/09/cyprus-authorities-must-protect-migrants-and-refugees-from-racist-attacks/>
- (update) *far-right mob attacks migrants, journalists in Limassol anti-immigration demo [photos]*. incyprus.com. (2023, September 1). <https://in-cyprus.philenews.com/local/update-far-right-mob-attacks-migrants-journalists-in-limassol-anti-immigration-demo-photos/>
- Kambas, M. (2023, September). *Cyprus police make more arrests in racism-fuelled violence* / reuters. REUTERS. <https://www.reuters.com/world/europe/cyprus-police-make-more-arrests-racism-fuelled-violence-2023-09-03/>
- Teodosieva, D. (2024, April). *Violence videos: Youths attack migrants in Sofia*. BTV. <https://btvnovinite.bg/predavania/tazi-sutrin/klipove-s-nasilie-mladezhi-napadat-migranti-v-sofija.html>
- O'Sullivan, C. (2024, April 8). *Asylum seeker taken to hospital after Dublin assault*. RTE.ie. <https://www.rte.ie/news/dublin/2024/0408/1442430-dublin-assault/>
- Surve, A. (2020, January 9). *Woman left injured and bloodied after horrific racist attack in south Dublin*. Irish Mirror. <https://www.irishmirror.ie/news/irish-news/woman-left-injured-bloodied-after-21248431>
- Portugal Decoded. (2024, May 10). *Friday Briefing: We need to talk about*. Retrieved from <https://portugaldecoded.substack.com/p/friday-briefing-we-need-to-talk-about>
- Our Portugal Journey. (2024, May 16). *Race discrimination in Portugal*. Retrieved from <https://www.ourportugaljourney.com/p/race-discrimination-in-portugal>
- The Portugal News. (2024, May 7). *AIMA workers will not be scapegoats for migrant attacks*. Retrieved from <https://www.theportugalnews.com/news/2024-05-07/aima-workers-will-not-be-scapegoats-for-migrant-attacks/88600>

Nijeryalı Festus Okey davasında 14 yıl sonra karar: Sanık polise 16 yıl 8 ay hapis cezası. (2021a, March 17). *Euronews*. <https://tr.euronews.com/2021/03/17/nijeryal-festus-okey-davas-nda-14-y-l-sonra-karar-san-k-polise-16-y-l-8-ay-hapis-cezas>

Estonian world. (2021). *Racist Estonian online groups depict black people*. [online] Available at: <https://estonianworld.com/life/racist-estonian-online-groups-depict-black-people-with-a-noose-around-their-neck/> [Accessed 03 June 2024]

Документално проучване

Древност (V-IV век пр.н.е.)

1. A&E Television Networks. (2018, August). *Ancient greek democracy - Athenian, definition, modern*. History.com. <https://www.history.com/topics/ancient-greece/ancient-greece-democracy#section1>
2. Cartwright, M. (2016, April 4). *Cleisthenes*. World History Encyclopedia. <https://www.worldhistory.org/Cleisthenes/>
3. Cartwright, M. (2018, April 03). *Athenian Democracy*. World History Encyclopedia. Retrieved from https://www.worldhistory.org/Athenian_Democracy/
4. Christopher W. Blackwell, "Athenian Democracy: a brief overview," in Adriaan Lanni, ed., "Athenian Law in its Democratic Context" (*Center for Hellenic Studies On-line Discussion Series*). Republished in C.W. Blackwell, ed., *Dēmos: Classical Athenian Democracy* (A. Mahoney and R. Scaife, ed., *The Stoa: a consortium for electronic publication in the humanities* [www.stoa.org]) edition of February 28, 2003. Contact: cwb@stoa.org.
5. Christopher W. Blackwell, "The Development of Athenian Democracy," in Adriaan Lanni, ed., "Athenian Law in its Democratic Context" (*Center for Hellenic Studies On-line Discussion Series*). Republished in C.W. Blackwell, ed., *Dēmos: Classical Athenian Democracy* (A. Mahoney and R. Scaife, ed., *The Stoa: a consortium for electronic publication in the humanities* [www.stoa.org]) edition of January 24, 2003
6. *Democracy - Manual for Human Rights Education with young people - www.coe.int*. Manual for Human Rights Education with Young people. (n.d.). <https://www.coe.int/en/web/compass/democracy>
7. Gish, D.A. (2014). Athenian Democracy. In *The Encyclopedia of Political Thought*, M.T. Gibbons (Ed.). <https://doi.org/10.1002/9781118474396.wbpt0057>
8. Kiss, T. (2023, September 19). *Athenian democracy: History, functions and characteristics*. Encyclopedia of Humanities. <https://humanidades.com/en/athenian-democracy/>
9. Little, B. (2021, August). *How democracy developed in Ancient Greece*. HISTORY. <https://www.history.com/news/ancient-greece-democracy-origins>
10. National Geographic society. (n.d.). *Democracy (ancient greece)*. Education. <https://education.nationalgeographic.org/resource/democracy-ancient-greece/>
11. Tangian, A. (2020). Analytical theory of democracy. *Studies in Choice and Welfare*. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-39691-6>

Период на Средновековието и Ренесанса (V-XV век)

1. Barraclough, G. (1940). Law and Legislation in Medieval England. *LQ Rev.*, 56, 75.
2. Cohn Jr, S. K. (2022). *Popular Protest and Ideals of Democracy in Late Renaissance Italy*. Oxford University Press.
3. Downing, B. (2020). *The military revolution and political change: Origins of democracy and autocracy in early modern Europe*. Princeton University Press.
4. Held, D. (1995). *Democracy and the global order: From the modern state to cosmopolitan governance*. Stanford University Press.
5. Hannam J. (2009). "God's Philosophers: How the Medieval World Laid the Foundations of Modern Science," *Armarius Magnum*. Retrieved from <http://armariummagnum.blogspot.com/2009/10/gods-philosophers-how-medieval-world.html>.
6. Mark, J. J. (2023, June 09). *Europe*. *World History Encyclopedia*. Retrieved from <https://www.worldhistory.org/europe/>
7. Møller, J. (2015). The Medieval Roots of Democracy. *Journal of Democracy*, 26(3), 110-123.
8. Thompson, J. W. (1923). The Development of the Idea of Social Democracy and Social Justice in the Middle Ages. *American Journal of Sociology*, 28(5), 586–605. <http://www.jstor.org/stable/2764779>
9. Zack, N. (2023). *Democracy: A Very Short Introduction*. Oxford University Press.
10. Zack, N. (2023). Democracy in the medieval and Renaissance world. In *Democracy: A Very Short Introduction*. Oxford: Very Short Introductions.

Просвещение и демократични революции (XII-XIII в.)

1. Darnton, R. (1979). The Business of Enlightenment: A Publishing History of the Encyclopédie, 1775–1800. Retrieved from <https://dash.harvard.edu/bitstream/1/22824057/1/Business.pdf>
2. Declaration of the Rights of Man and of the Citizen. (1789). Retrieved from https://constitutionnet.org/sites/default/files/declaration_of_the_rights_of_man_1789.pdf
3. Hamilton, A., & Madison, J. (1788). Federalist Papers No. 47., Federalist No. 51. Retrieved from <http://pknock.com/The%20Federalist%20Papers%2047,%2048,%2051.pdf>
4. Locke, J. (1689). *Second Treatise of Government*. Retrieved from <https://www.earlymoderntexts.com/assets/pdfs/locke1689a.pdf>
5. Montesquieu, C. (1748). *The Spirit of the Laws*. Retrieved from <https://historyofeconomicthought.mcmaster.ca/montesquieu/spiritoflaws.pdf>

6. Palmer, R. R. (1959). The Age of Democratic Revolution: A Political History of Europe and America, 1760-1800. Retrieved from <https://www.bard.edu/library/pdfs/archives/2023/06/Palmer-TheAgeOfTheDemocraticRevolution.pdf>
7. Rousseau, J.-J. (1762). The Social Contract. Retrieved from <https://www.earlymoderntexts.com/assets/pdfs/rousseau1762.pdf>
8. U.S. Constitution. (1787). Retrieved from https://www.senate.gov/civics/resources/pdf/US_Constitution-Senate_Publication_103-21.pdf
9. Voltaire. (1759). Candide. Retrieved from <http://www.esp.org/books/voltaire/candide.pdf>
10. Wollstonecraft, M. (1792). A Vindication of the Rights of Woman. Retrieved from <https://www.earlymoderntexts.com/assets/pdfs/wollstonecraft1792.pdf>

XIX и началото на XX век

1. Brooks, C. (2020, January 6). Chapter 4: The Politics of the Nineteenth Century. Pressbooks. <https://pressbooks.nsc.ca/worldhistory/chapter/chapter-4-the-politics-of-the-nineteenth-century-2/>
2. Civil rights movement: timeline, key events & leaders | HISTORY. (2009, October 27). HISTORY. <https://www.history.com/topics/black-history/civil-rights-movement>
3. Delahaye, C., & Ramdani, F. (2022). Introduction: The Complex and Reciprocal Relations between Suffrage and Other Forms of Activism. *Transatlantica : Revue D'Études Américaines*, 1. <https://doi.org/10.4000/transatlantica.19310>
4. Democracy | Definition, History, Meaning, Types, Examples, & Facts. (2024, January 10). Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/democracy/The-spreadof-democracy-in-the-20th-century>
5. Industrialization, labor, and life. (n.d.). <https://education.nationalgeographic.org/resource/industrialization-labor-and-life/>
6. King, J. (2021, February 26). The Expansion of Democracy during the Jacksonian Era – America in Class – resources for history & literature teachers from the National Humanities Center. *America in Class*. <https://americainclass.org/the-expansion-ofdemocracy-during-the-jacksonian-era/>
7. Knights of Labor - Definition, Goals & Leader | HISTORY. (2009, October 29). HISTORY. <https://www.history.com/topics/19th-century/knights-of-labor>
8. Labor Movement - America, Reform & Timeline | HISTORY. (2009, October 29). HISTORY. <https://www.history.com/topics/19th-century/labor>

-
9. READ: Responses to Industrialization (article) | Khan Academy. (n.d.-a). Khan Academy. <https://www.khanacademy.org/humanities/whp-origins/era-6-the-long-nineteenthcentury-1750-ce-to-1914-ce/64-transformation-of-labor-beta/a/read-responses-toindustrialization-beta>
 10. READ: Responses to Industrialization (article) | Khan Academy. (n.d.-b). Khan Academy. <https://www.khanacademy.org/humanities/whp-origins/era-6-the-long-nineteenthcentury-1750-ce-to-1914-ce/64-transformation-of-labor-beta/a/read-responses-toindustrialization-beta>
 11. Engels. (n.d.). *Socialism in Germany by Friedrich Engels 1892*. <https://www.marxists.org/archive/marx/works/1892/01/socialism-germany.htm>
 12. Unknown. (n.d.). *TEXT ANALYSIS: 1876 CONSTITUTION (corrected)*. <https://history-spain.blogspot.com/2015/04/text-analysis-1876-constitution.html>
 13. McLean, J. (n.d.). *The Second French Republic | History of Western Civilization II*. <https://courses.lumenlearning.com/suny-hccc-worldhistory2/chapter/the-second-french-republic/#:~:text=The%20French%20Second%20Republic%20was,motto%20Libert%C3%A9%2C%20C3%89galit%C3%A9%2C%20Fraternit%C3%A9>.
 14. The Editors of Encyclopaedia Britannica. (2024, May 16). *Commune of Paris | Causes, Consequences & Legacy*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/event/Commune-of-Paris-1871>
 15. History, H. R.-. S. D. & 1. |. (2020, May 1). HayMarket Riot - Square, Definition & 1886 | HISTORY. *HISTORY*. <https://www.history.com/topics/19th-century/haymarket-riot>
 16. The Editors of Encyclopaedia Britannica. (2024b, June 8). *Hague Convention | International Law, Humanitarianism & Peacekeeping*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/event/Hague-Conventions>
 17. The Editors of Encyclopaedia Britannica. (2023, March 20). *American Federation of Labor | Leader, Goals, Successes, & Significance*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/American-Federation-of-Labor>
 18. *On the Reform Act of 1832*. (n.d.). <https://learn.saylor.org/mod/book/tool/print/index.php?id=67279>
 19. Di Palma, G., Berengo, M., Wickham, C. J., Signoretta, P. E., Marino, J. A., King, R. L., Lovett, C. M., Powell, J. M., Clark, M., Nangeroni, G., Foot, J., Knights, M. F., Di Palma, G., & Larner, J. (2024, June 26). *Italy | Facts, Geography, History, flag, maps, & Population*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/place/Italy/Unification>

20. The Editors of Encyclopaedia Britannica. (2024b, May 20). *Dreyfus affair | Definition, Summary, History, Significance, & Facts*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/event/Dreyfus-affair>
21. Barzun, J., Frassetto, M., Champion, T. C., Treasure, G. R. R., Stearns, P. N., Herlihy, D., Salmon, J. H. M., Sørensen, M. S., Peters, E., Mayne, R. J., Weinstein, D., Parker, N. G., Aubin, H., & Herrin, J. E. (1999, July 28). *History of Europe | Summary, Wars, Map, Ideas, & Colonialism*. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/history-of-Europe/The-Revolutions-of-1848>
22. Zapata, C. (2024, March 27). Russian Revolution: Causes, timeline & Bolsheviks | HISTORY. HISTORY. <https://www.history.com/topics/european-history/russian-revolution>
23. *Women's Suffrage*. (n.d.). National WWI Museum and Memorial. <https://www.theworldwar.org/learn/about-wwi/womens-suffrage>
24. Women's Suffrage in the Progressive Era | Progressive Era to New Era, 1900-1929 | U.S. History Primary Source Timeline | Classroom Materials at the Library of Congress | Library of Congress. (n.d.). The Library of Congress. <https://www.loc.gov/classroommaterials/united-states-history-primary-source-timeline/progressive-era-to-newera-1900-1929/womens-suffrage-in-progressive-era/>

Втората световна война и съвременност

1. Decades of Crisis: Central and Eastern Europe before World War II, Ivan T. Berend University of California Press, 15 Nov 2023
2. The Handbook of Political, Social, and Economic Transformation, Wolfgang Merkel (ed.), Raj Kollmorgen (ed.), Hans-Jürgen Wagoner (ed.) Published: 13 February 2019
3. Gaddis, John Lewis. "The United States and the Origins of the Cold War, 1941–1947." Columbia University Press, 2000.
4. Hogan, Michael J. "The Marshall Plan: America, Britain, and the Reconstruction of Western Europe, 1947–1952." Cambridge University Press, 1987.
5. Mazower, Mark. "Dark Continent: Europe's Twentieth Century." Vintage, 2000.
6. United Nations. "Charter of the United Nations." <https://www.un.org/en/about-us/un-charter>.
7. Woods, Randall B. "A Changing of the Guard: Anglo-American Relations, 1941–1946." Oxford University Press, 1990.
8. Kennedy, David. "The Birth of the United Nations." World Politics, vol. 7, no. 2, 1955, pp. 153–178.
9. United Nations. "Charter of the United Nations." <https://www.un.org/en/about-us/un-charter>.
10. Urquhart, Brian. "A Life in Peace and War." HarperCollins, 1987.

11. Weiss, Thomas G., and Sam Daws. "The Oxford Handbook on the United Nations." Oxford University Press, 2018.
12. Kaplan, Lawrence S. "The Long Entanglement: NATO's First Fifty Years." Praeger, 1999.
13. Mastny, Vojtech. "The Cold War and Soviet Insecurity: The Stalin Years." Oxford University Press, 1996.
14. Pease, Neal R. "Democracy and U.S. Policy in Latin America during the Truman Years." University of Missouri Press, 1989.
15. Westad, Odd Arne. "The Global Cold War: Third World Interventions and the Making of Our Times." Cambridge University Press, 2005.
16. Zubok, Vladislav M. "A Failed Empire: The Soviet Union in the Cold War from Stalin to Gorbachev." The University of North Carolina Press, 2007.
17. <https://www.selfstudys.com/uploads/pdf/SX7Al1CgW2R1nZVJRQ22.pdf>
18. Altman, D., Democratic Challenges in the Contemporary World, https://www.academia.edu/62850227/Democratic_Challenges_in_the_Contemporary_World
19. Freedom House, <https://freedomhouse.org/countries/freedom-world/scores>
20. Randall, S., Democracy and the Post-Cold War Era, https://link.springer.com/chapter/10.1057/9781403905277_3
21. Fukuyama, F., The End of History?, https://www.jstor.org/stable/24027184?read-now=1&seq=1#page_scan_tab_contents
22. De Mesquita, B., Downs, G., Smith, A., Cherif, F., Thinking inside the Box: A Closer Look at Democracy and Human Rights, International Studies Quarterly © 2005 Oxford University Press, https://www.jstor.org/stable/3693602?read-now=1&seq=18#page_scan_tab_contents
23. Arat, Z., Human Rights and Democracy: Expanding or Contracting?, The University of Chicago Press, <https://www.jstor.org/stable/3235336>
24. Democracy and Human Rights: The Role of the UN, Discussion Paper 2013, International Institute for Democratic and Electoral Assistance, <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/democracy-and-human-rights-the-role-of-the-united-nations.pdf>
25. Park, J., Forward to the future? The democratic peace after the Cold War, Sage Publications, Ltd., https://www.jstor.org/stable/26275318?read-now=1&seq=14#page_scan_tab_contents
26. Talbott, S., The New Geopolitics: Defending Democracy in the Post-Cold War Era, Royal Institute of International Affairs, <https://www.jstor.org/stable/40396642>
27. Pietrzyk, M., Explaining the Post-Cold War Order: An International Society Approach, George Washington University, <https://ciaotest.cc.columbia.edu/conf/pim01/>
28. Scholte, J., Reconstructing Contemporary Democracy, University of Warwick, <https://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1375&context=ijgls>
29. Nardulli, P., International Perspectives on Contemporary Democracy, <https://www.press.uillinois.edu/books/?id=p075445>
30. Bijukumar, V., Interrogating 'End of History' Theory: Liberal Democracy in the Contemporary World, The Indian Journal of Political Science, https://www.jstor.org/stable/41856389?read-now=1&oauth_data=eyJlbWFpbCI6Imp1bGlhanVyaWV2YUBnbWFpbC5jb20iLCJpbnN

[0aXR1dGlvbkIkcyI6W10sInByb3ZpZGVyIjoiZ29vZ2xln0&seq=1#page_scan_tab_contents](#)

31. NCERT Political Science Textbook: Democracy in the Contemporary World, <https://ncert.nic.in/ncerts/l/iess401.pdf>
32. Challenges to Democracy Building, Recommendations for a New Swedish Policy on Democracy Building, International Institute for Democratic and Electoral Assistance, <https://www.corteidh.or.cr/tablas/25040.pdf>